

Visa Tuomela

SUKUPUOLITAUDIT JA PROPAGANDA

Yhdysvaltalaisessa sotapropagandassa esiintyvät käsitykset sukupuolitaudeista - vertailua ensimmäisen ja toisen maailmansodan julistepropagandan välillä

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Tammikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Visa Tuomela: Sukupuolitaudit ja propaganda: Yhdysvaltalaisessa sotapropagandassa esiintyvät käsitykset sukupuolitaudeista - vertailua ensimmäisen ja toisen maailmansodan julistepropagandan välillä

Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Historian tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2020

Tartuntatautien historiallinen tutkimus on tavallisesti keskittynyt niiden virologisiin sekä epidemiologisiin aspekteihin, kuten esiintyvyyteen, taudinkuvauksiin tai kuolleisuuteen. Harva tutkimus keskittyy tartuntataudeista etenkin sukupuolitautilien yhteiskunnallisiin sekä kulttuurisiin vaikutuksiin. Sukupuolitaudit olivat ongelmaksi Yhdysvalloille sekä ensimmäisessä että toisessa maailmansodassa, sillä ne muodostivat riskin kansanterveydelle ja sodankäynnille. Amerikkalaisotilaiden käytöstä pyrittiin ohjaamaan molemmissa sodissa muun muassa propagandajulisteita käyttäen. Tämä tutkimus pyrkii selvittämään, millaisena ilmiönä sukupuolitaudit esitettiin sotapropagandan kaltaisessa mediassa.

Tutkimuksessa keskitytään Yhdysvaltain hallinnon ja asevoimien levittämän julistepropagandan analyysiin. Keskeisenä aineistona toimivat sähköisistä arkistoista saatavilla olevat Yhdysvaltain ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikaiset propagandajulisteet. Propagandajulisteita analysoidaan omalla kuva-analyttisellä menetelmälläni. Analyysini perustuu aiemman tutkimuksen kanssa käytyyn vuoropuheluun ja erilaisiin kuva-analyysin sekä symbolismin työkaluihin, joita sovelletaan propagandajulisteiden tulkinnassa.

Ensimmäisen maailmansodan esitystapa korostaa amerikkalaisotilaiden henkilökohtaista vastuuta omasta terveydestään. Julisteiden aiheissa esille nousevat sukupuoliyhteydestä pidättäytyminen, sairastuneiden sotilaiden demonisointi sekä ankarilla rangaistuksilla uhkailu. Toisen maailmansodan julisteissa korostetaan aivan päinvastaisia asioita, sillä niissä esiintyy selkeästi hyväksyttävä asenne sotilaiden seksuaalisuuteen, jota pidetään jopa itsestäänselvyytenä. Muuttuneiden asenteiden myötä rangaistukset sekä sairastuneiden sotilaiden demonisointi ovat joko täysin poissaolevia tai vähentyneet huomattavasti julisteiden kuvastosta. Tärkeänä lisänä toisen maailmansodan julisteissa on selkeästi vihamielinen suhtautuminen naisiin, olivat he sitten prostituoituja tai vapautettujen eurooppalaisvaltioiden kansalaisia.

Ensimmäisen maailmansodan sotapropagandan kontekstissa sukupuolitaudit esitettiin moraalisenä, mieskeskeisenä ongelmana. Toisen maailmansodan propagandassa sukupuolitaudit liitetään miesten sijasta naisiin ja heitä myös syyllistetään aiempaa enemmän. Havainnot julisteista noudattavat tutkimuskirjallisuudesta saatua kuvaa sukupuolitautilien yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Avainsanat: Sukupuolitaudit, propaganda, yhteiskunnallinen ilmiö, kuva-analyysi, vertaileva tutkimus, ensimmäinen maailmansota, toinen maailmansota

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
<i>1.1 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja tutkimuskysymys</i>	<i>2</i>
<i>1.2 Tutkimusmenetelmät ja keskeiset käsitteet.....</i>	<i>4</i>
<i>1.3 Tutkimuksen lähdeaineisto ja sen rajaus</i>	<i>5</i>
2. Sukupuolitaudeilta suojautuminen propagandajulisteissa	6
3. Tartunnan seuraamusten esittäminen propagandajulisteissa	10
4. Sairastuneiden esittäminen propagandajulisteissa.....	15
5. Vastuullisuuden osoittaminen propagandajulisteista	18
6. Propagandanjulisteiden yleinen tunnelma ja tyyli	22
7. Päätelmät	25
Lähteet	27
<i>Arkistolähteet.....</i>	<i>27</i>
<i>Arkistolähteiden käyttöoikeus ja lisenssit.....</i>	<i>28</i>
<i>Kirjallisuus</i>	<i>29</i>

1. Johdanto

Yhdysvallat osallistui liittoutuneiden puolella sekä ensimmäiseen että toiseen maailmansotaan, joissa sen kontribuutio oli huomattava; yli 4 miljoonaa amerikkalaista sotilasta taisteli ensimmäisessä maailmansodassa ja yli 16 miljoonaa toisessa maailmansodassa.¹ Sotilaallisen sekä taloudellisen mahdin lisäksi Yhdysvallat korosti molemmissa maailmansodissa myös moraalista ylivoimaisuuttaan ja tituleerasi itsensä ”maailman puhtaimmaksi armeijaksi”.² Vihollisen luotien lisäksi moni amerikkalainen sotilas joutui taistelun ulkopuolisten tekijöiden, kuten onnettomuuksien sekä erilaisten tautien ja infektioiden uhriksi.

Toisessa maailmansodassa nämä taistelun ulkopuoliset tekijät kattoivat jo yli puolet Yhdysvaltain asevoimien tappioista.³ Taudeista etenkin sukupuolitaudit uhkasivat heikentää molemmissa maailmansodissa asevoimien toimintakykyä merkittävästi.⁴ Sukupuolitautilien ongelmallisuutta lisäsi myös niiden yhteys seksuaalisuuteen ja moraaliin. Sukupuolitauteja ei historiallisesti olla nähty pelkästään tauteina vaan niihin liittyy myös sosiaalinen aspekti. Sukupuolitautilien on kautta aikain nähty edustavan yhteiskunnan turmeltuneisuutta, korruptoitunutta seksuaalisuutta ja syntiä, joka tulee ilmi jopa niitä tarkoittavasta englanninkielisestä sanasta *venereal disease* (suom. *veneriset taudit*), jolla on konnotaatioita syntiin ja seksiin.⁵

Sukupuolitaudeiksi kutsutaan tauteja, jotka tarttuvat ensisijaisesti sukupuoliyhteyden kautta. Ennen AIDSin ilmaantumista 1980-luvulla, kuppaa eli syfilistä pidettiin vaarallisimpana sukupuolitautilina.⁶ Kupan aiheuttamat vaikutukset ihmiskehossa ovat moninaisia ja pahenevat ajan kuluessa. Alussa esiintyy pieniä haavaumia, kuumeilua ja pahoinvointia sekä punoittavaa ihottumaa, joita seuraa jopa vuosia kestävä oireeton kausi. Tämän jälkeen alkavat vakavat oireet, joihin kuuluvat muun muassa luumuutokset, sisäelintuho, hulluus, halvaukset ja lopulta kuolema.⁷ Kupan vakavuutta lisää myös sen mahdollisuus siirtyä perinnöllisesti äidiltä lapselle.⁸

Ennen penisilliinin sekä muiden antibioottien käyttöönottoa, tippuri oli kupan jälkeen yksi vakavimmista sukupuolitaudeista.⁹ Tippuri tarttuu sukupuoliyhteydessä ja pystyy kupan tavoin siirtymään

¹ DeBruyne 2018, 2.

² Brandt 1987, 99; Quérel 1990, 191, 232. Kyseessä on eufemismi, jolla tarkoitetaan moraalista puhtautta, johon liittyy keskeisesti peräänantamaton asenne sukupuolitauteja kohtaan.

³ DeBruyne 2019, 3.

⁴ Brandt 1987, 97–98.161–163.

⁵ Quérel 1990, 2–3; Brandt 1987, 5–6. Joskus 1900-luvun kuluessa sukupuolitauteja alettiin kutsua modernilla termillä *sexually transmitted disease* vanhahtavan *venereal disease* termin sijasta.

⁶ Kallioinen 2005, 65; Vuorinen 2002, 144.

⁷ Brandt 1987, 9; Vuorinen 2002, 145.

⁸ Quérel 1990, 165–169; Vuorinen 2002, 145.

⁹ Brandt 1987, 10 – 12.

äidistä sikiöön. Tippurin vaikutukset eivät ole läheskään yhtä vakavat kuin kupan, mutta pitkäkestoisena se saattaa aiheuttaa miesten sekä naisten keskuudessa hedelmättömyyttä.¹⁰ 1800- ja 1900-luvun kontekstissa sukupuolitaudeilla viitataan yleensä näihin kahteen tautiin, sillä yhdessä ne olivat kaikkein vaarallisin (kuppa) sekä kaikkein laajalle levinnein (tippuri) sukupuolitauti.¹¹ Ennen penisilliiniä, kupan levinneisyyden länsimaissa arveltiin olleen noin 5%:n luokkaa, joka kuitenkin vaihteli asuinpaikan, ammatin, yhteiskuntaluokan ja etnisyyden välillä.¹² Tippuri oli huomattavasti yleisempi sukupuolitauti, mutta sen levinneisyyttä on vaikea arvioida tarkkaan, sillä arviot vaihtelevat hillitystä 10%:sta aina 35%:iin asti.¹³

Sukupuolitauteja yritettiin kitkeä Yhdysvaltain asevoimien keskuudesta monilla eri keinoilla, joista yksi oli sotilaiden terveysvalistus sekä propagandamateriaalin käyttö. Ensimmäisen maailmansodan propagandassa käytettiin runsaasti painotuotteita, kuten pamfletteja ja julisteita. Juliste olikin tärkein propagandaväline ensimmäisessä maailmansodassa, sillä se oli vakiintunut ja monelle ihmiselle tuttu tiedotusväline, jota pystyttiin massatuottamaan nopeasti sekä halvasti.¹⁴ Toisessa maailmansodassa painotuotteet olivat yhä keskeisessä asemassa, mutta ne saivat kilpailijan radiosta, jota esimerkiksi kansallissosialistit käyttivät erittäin tehokkaasti propagandansa levittämisessä.¹⁵

Sukupuolitaudit muodostuivat yhdeksi tärkeimmistä propagandan osa-alueista Yhdysvaltain armeijalle, sillä jo 1900-luvun alussa armeijan piirissä oltiin tehty hälyttäviä havaintoja kyseisten tautien yleisyydestä.¹⁶ Yhdysvaltain asevoimat sekä valtiovalta tekivätkin molemmissa maailmansodissa runsaasti sukupuolitaudeista kertovaa propagandaa, kuten julisteita ja elokuvia. Ensimmäisessä maailmansodassa sukupuolitautipropaganda oli pääasiassa keskitetty yhdelle organisaatiolle, kun taas toisessa maailmansodassa propagandaa tuottivat useat asevoimien haarat yhdessä hallituksen virastojen kanssa.

1.1 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja tutkimuskysymys

Tutkimusaiheeni perustuu tautihistorioitsijoiden esittämään teoreettiseen näkökulmaan, jonka mukaan tartuntataudeilla on biologisen ja lääketieteellisen puolensa lisäksi myös yhteiskunnallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen aspektinsa.¹⁷ Tautien leviämiseen ja infektiön seuraamuksiin vaikuttavat

¹⁰ Centers for Disease and Prevention, Gonorrhea – CDC Fact Sheet, <https://www.cdc.gov/std/gonorrhea/stdfact-gonorrhea.htm> (luettu 24.11.2019).

¹¹ Quérel 1990, 3.

¹² Vuorinen 2002, 150; Brandt 1987, 157–158.

¹³ Brandt 1987, 12–13, 129.

¹⁴ Bownes & Fleming 2014, 4.

¹⁵ Jowett & O'Donnell 1987, 143.

¹⁶ Kramer 2011, 6–7; Brandt, 1987, 52–54.

¹⁷ Brandt 1987, 3; Kallioinen 2005, 10; Quérel 1990, 2–3.

taudin itsensä lisäksi myös ihmisen toiminta. Tauteihin asennoidutaan hyvin eri tavalla ja niitä katsotaan myös tietyn arvomaailman läpi, joka vuorostaan vaikuttaa siihen, miten tauteja, niihin sairastuneita sekä mahdollisia hoitomenetelmiä käsitellään ja käsitetään.¹⁸ Perinteisten tartuntatautien lisäksi niin sanotut ”sosiaaliset taudit” kertovat ranskalaisen historioitsija Claude Quételin mukaan yhteisöjen ja yhteiskunnan historiasta enemmän kuin mikään muu yksittäinen asia.¹⁹

Tartuntatautien vaikutuksista yhteiskuntien historialliseen kehitykseen on tehty viime vuosikymmeninä paljon mielekästä ja kattavaa tutkimusta. Sukupuolitauteja koskeva tutkimus on kuitenkin jäänyt laihaksi, sillä aiheesta on kirjoitettu vain muutama yleisteos sekä joitain rajatumpia tutkimuksia. Allan M. Brandtin kirja *No Magic Bullet: A Social History of Venereal Disease in the United States since 1880*, onkin ainoa pelkästään Yhdysvaltoja koskeva tutkimus sukupuolitautilien suhteesta yhteiskuntaan ja yhteisöön. Sukupuolitautilien ja propagandan suhteesta ei myöskään ole tehty juurikaan tutkimusta, puhumattakaan aihetta käsittelevästä yleisteoksesta. Yleisesti ottaen myös propagandan tutkimus on huomattavasti rajatumpaa kuin saattaisi kuvitella. Esimerkiksi propagandajulisteita käytetään harvoin tutkimusten ensisijaisena lähdeaineistona.

Allan M. Brandtin tutkimus, vaikkakin erittäin kattava ja välttämätön omalle työlleni, ei käsittele sukupuolitaudeista kertovia propagandajulisteita kuin pinnallisesti. Myöskään sotapropagandasta tehdyt tutkimukset eivät käsittele sukupuolitautilisteita omana kokonaisuutenaan vaan pienenä osana laajempaa propagandan kenttää. Oma tutkimukseni tuleekin täyttämään aukkoa sekä propagandan että sukupuolitautilien tutkimusperinteessä. Ensisijainen tutkimuskysymykseni onkin selvittää, millaisena ilmiönä sukupuolitaudit esitettiin ensimmäisen ja toisen maailmansodan yhdysvaltalaisen sotapropagandan kontekstissa.

Päätutkimuskysymykseni jakaantuu useisiin alakysymyksiin, joiden avulla tutkin julisteiden esittämää ilmiötä eri näkökulmista. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan sukupuolitautilpropaganda esittää päällisin puolin eri asioita, mutta pohjimmiltaan ne vastaavat samoihin kysymyksiin ilmiön luonteesta. Molempien sotien propagandassa kuvataan sukupuolitautiltartunnan alkuperää eli kuka nähdään vastuussa tartunnasta (1). Julisteissa käsitellään myös suoja- ja ehkäisykeinoja sukupuolitauteja vastaan (2). Keskeisenä julisteissa on myös itse sairastuneiden henkilöiden esittämistapa eli karakterisointi (3) sekä sukupuolitautiltartunnan vaikutukset eli seuraamukset (4). Viimeisenä näkökulmana tutkin myös julisteita kokonaisuutena, niiden suhdetta muuhun julistesotapropagandaan sekä niistä välittyvää tunnelmaa (5). Nämä viisi näkökulmaa antavat kattavan kuvan yhdysvaltalaisen

¹⁸ Brandt 1987, 3.

¹⁹ Sosiaalisiin tauteihin laskettiin vielä 1950-luvulla mm. alkoholismi, tuberkuloosi, hulluus sekä sukupuolitaudit. Quétel 1990, 2.

yhteiskunnan vallitsevista asenteista sukupuolitauteja kohtaan ja sitä kautta itse sukupuolitaudeista yhteiskunnallisena ilmiönä ja vaikuttajana. Näkökulmieni valinta on myös linjassa Allan M. Brandtin tekemien havaintojen kanssa, joissa hän identifioi samat näkökulmavalinnat tärkeiksi sukupuolitauteiden yhteiskunnallista vaikutusta tutkittaessa.²⁰

1.2 Tutkimusmenetelmät ja keskeiset käsitteet

Tutkimukseni lähdeaineisto koostuu ensimmäisen ja toisen maailmansodan propagandajulisteista, joita tutkin omalla kuva-analyttisellä menetelmälläni. Havaintoni perustuvat aiemman tutkimuksen kanssa käytyyn vuoropuheluun sekä erilaisiin kuva-analyysin ja symbolismin työkaluihin, joita sovelletaan propagandajulisteiden tulkinnassa. Propagandajulisteiden analyysiä varten ei ole olemassa omaa valmista analyysimenetelmäänsä, joten kehitin tilanteeseen sopivat keinot itse.

Julisteiden analyysissä tukeudunkin erittäin vahvasti kaikkeen aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen sukupuolitauteiden historiasta ja yhteiskunnallisista vaikutuksista, joista tärkein on viime luvussa mainittu Allan M. Brandt. Hänen tutkimuksessaan käsitellään sukupuolitauteiden vaikutusta yhdysvaltalaiseen yhteiskuntaan, kulttuuriin ja lääketieteeseen sekä ensimmäisen että toisen maailmansodan vaikutuksia ja sen aikaisia asenteita tautia kohtaan. Brandt näkee keskeisenä, että sukupuolitauti käsitellään yhteiskunnallisena ilmiönä, joka on vaikuttanut ja johon ovat vaikuttaneet käsitykset sen aiheuttajista sekä syistä, jotka vuorostaan ovat vaikuttaneet reaktioihin taudista. Hänen tutkimuksessaan tehtyjä havaintoja sovelletaan julisteiden sisällön analyysissä, sillä ne kertovat yhteiskunnasta ja maailmasta, jossa kyseinen propaganda on tehty ja joskus jopa niistä organisaatioista sekä niiden asenteista tautia kohtaan, jotka ovat vaikuttaneet sukupuolitaudeista annettavaan kuvaan.

Lyhyesti sanottuna Brandtin työ tarjoaa historiallisen kontekstin, jota hyödynnetään kuva-analyysissä. Propagandaa täytyykin aina katsoa historiallisen kontekstin läpi, sillä propaganda heijastaa sen tehneen yhteiskunnan arvoja, ajatuksia, myyttejä ja stereotyyppioita.²¹ Brandtin tutkimus on analyysini kulmakivi, mutta myös muita sukupuolitauteihistorian teoksia on hyödynnetty. Näistä tärkeimmät ovat ranskalaisen Claude Quétilin kirja *History of Syphilis* sekä Michelle Rhoadesin ja Mary Louise Robertsin tutkimukset, joita hyödynnän taustoituksessa, mutta myös itse analyysissä.²²

Menetelmissäni hyödynnetään historiallisen analyysin lisäksi myös konkreettisia kuva-analyysin menetelmiä. Mark Lisen *Formal Picture Analysis* on kuvien muodollisten sekä symbolisten aineisten tulkintaa varten luotu työkalu, jota käytän julisteiden pinnallisessa analyysissä. Muodollinen analyysi

²⁰ Brandt 1987, 3.

²¹ Jowett & O'Donnell 1987, 153–154.

²² Ks. Rhoades 2010; Roberts 2006.

on yksi visuaalisen deskription muodoista, jossa kuvan visuaalista rakennetta selitetään sen elementtien funktion ja järjestyksen kautta.²³ Propagandajulisteet ovat yleisesti ottaen sanomaltaan yksinkertaisia ja niissä onkin käytetty suhteellisen vähän symbolismia tai muita salattuja merkityksiä. Propagandan ensisijainen tavoite on mielipiteiden muokkaaminen, jonka toivotaan johtavan propagandistin kannalta haluttuun lopputulokseen.²⁴ Propagandajulisteiden sisältö määräytyykin sen funktion mukaan. Lisen mukaan kuva-analyysi muodostuu muutamasta eri vaiheesta, johon kuuluvat muodollinen eli formaali analyysi sekä tulkintavaihe, jossa kuvalle vakiinnutetaan merkitys ulkoisen informaation ja kontekstualisoinnin kautta.²⁵ Julisteiden merkitys selvitetään edellä mainitun tutkimuskirjallisuuden kanssa käydyn vuoropuhelun kautta. Tutkimukseni menetelmät ja esitystavat ovat myös lähtökohtaisesti komparatiivisia. Vertailun avulla korostan julisteista löytyviä eroja, yhtäläisyyksiä sekä mahdollisia poikkeavuuksia.

Keskeisiä käsitteitä tutkimukselleni ovat propagandan, sukupuolitautilien ja ilmiön määritelmät. Propagandalla tarkoitetaan tutkimukseni kontekstissa kaikkia tarkoituksellisia ja systemaattisia yrityksiä muokata käsityksiä, manipuloida tajuntaa ja ohjata käytöstä tietyn reaktion saavuttamiseksi, joka edistää propagandistin tavoitteita.²⁶ Kaikkia sukupuolitauteja esittäviä julisteita, jotka on tuotettu viranomaisten toimesta, voidaankin siis pitää propagandana. Sukupuolitaudit ovat kirjava kokonaisuus tauteja, mutta tutkimukseni keskittyy pääasiallisesti niistä kahteen; kuppaan ja tippuriin. Tutkimukseni rajoittuu ajallisesti ensimmäiseen ja toiseen maailmansotaan, jolloin nämä kaksi sukupuolitautilia muodostivat enemmistön sukupuolitauteja koskevassa diskurssissa, sillä kuppaa pidettiin vaarallisimpana ja tippuria laajalle levinneimpänä tautina.²⁷ Tutkimukselleni ehkä tärkein käsite on tautien ja etenkin sukupuolitautilien käsitteleminen yhteiskunnallisena ilmiönä. Tällä tarkoitetaan kaikessa yksinkertaisuudessaan sitä, että tautien vaikuttaessa ihmisiin myös ihmiset vaikuttavat tauteihin.²⁸ Varsinkin sukupuolitaudit, jotka eivät käytännössä katsoen ole kuolettavia, ovat silti jättäneet jälkensä yhteiskuntiin ja herättäneet aikanaan erittäin vilkasta keskustelua.²⁹ Niiden vaikutukset moraaliin, hyväksyttävään seksuaaliseen käytökseen ja lääketieteeseen ovat olleet erittäin laajat.

1.3 Tutkimuksen lähdeaineisto ja sen rajaus

Tutkimukseni lähdeaineistona toimivat Yhdysvaltain tuottamat propagandajulisteet ensimmäisestä ja toisesta maailmansodasta. Julisteet ovat peräisin luotettavista sähköisistä arkistoista, kuten

²³ Munsterberg 2009.

²⁴ Jowett & O'Donnell 1987, 13–15.

²⁵ Lise 2004, 1–2.

²⁶ Jowett & O'Donnell 1987, 16.

²⁷ Quézel 1990, 3.

²⁸ Kallioinen 2005, 10–11.

²⁹ Quézel 1990, 2.

Minnesotan yliopiston kirjaston arkistosta, Yhdysvaltain kongressin kirjaston arkistosta sekä historian tohtori Erin Wuebkerin ylläpitämästä sähköisestä arkistosta. Olen luonut tätä tutkimusta varten ensimmäisen ja toisen maailmansodan julisteista kattavat tietokannat itselleni. Tietokantojen avulla pystyn tekemään yleisiä havaintoja propagandasta kokonaisuutena, jolloin tutkimus ei jää pelkästään joukoksi yksittäisiä, toisistaan irrallisia havaintoja. Tietokannat edustavat uskottavaa otantaa molempien maailmansotien sukupuolitautipropagandasta, sillä olen käynyt läpi satoja propagandajulisteita ja saanut sitä kautta erittäin hyvän yleiskuvan molempien maailmansotien propagandan sisällöstä. Tietokantani edustaaakin pienoiskoossa molempien maailmansotien propagandan luonnetta niin esitystavoiltaan, tematiikaltaan kuin sisällöltään.

Ensimmäisen maailmansodan tietokantani käsittää 14 julistetta kun taas toisen maailmansodan julisteita kertyi yli 90 kappaletta. Erot tietokantojen koossa johtuvat yksinkertaisesti siitä, että ensimmäisestä maailmansodasta on saatavilla niukasti sähköistä lähdeaineistoa, kun taas toisesta maailmansodasta sitä on saatavilla runsaasti. En kuitenkaan näe tämän haittaavan tutkimustani lähtökohtaisesti, sillä tutkimuskirjallisuudesta tehtyjen havaintojen perusteella voin todeta, että hallussani on lähes kaikki saatavilla olevat ensimmäisen maailmansodan sukupuolitautipropagandajulisteet.³⁰ Toisesta maailmansodasta on saatavilla huomattavasti enemmän aineistoa, mutta uskon lähes sadan kuvan aineiston tuovan tarpeeksi hyvin esille kaikki toistuvat teemat, joita julisteissa esiintyy. Omien havaintojeni lisäksi käyttämäni tutkimuskirjallisuus antaa osviittaa julisteiden tematiikasta.

Digitaalisuuden lisäksi lähdeaineistoni on rajattu koskemaan pelkästään sotilaita varten luotuun materiaaliin, sillä tavoitteeni on tutkia sukupuolitauti-ilmiötä nimenomaan sotapropagandan kontekstissa. Sotilaille tarkoitetuksi propagandaksi lasken kaiken sellaisen materiaalin, joka on heitä varten tuotettu. Tämä pitää sisällään kaikki asevoimien tekemät julisteet, sekä valtiovallan tekemät julisteet, jotka esittävät sotilaita visuaalisesti tai sanallisesti.

2. Sukupuolitaudeilta suojautuminen propagandajulisteissa

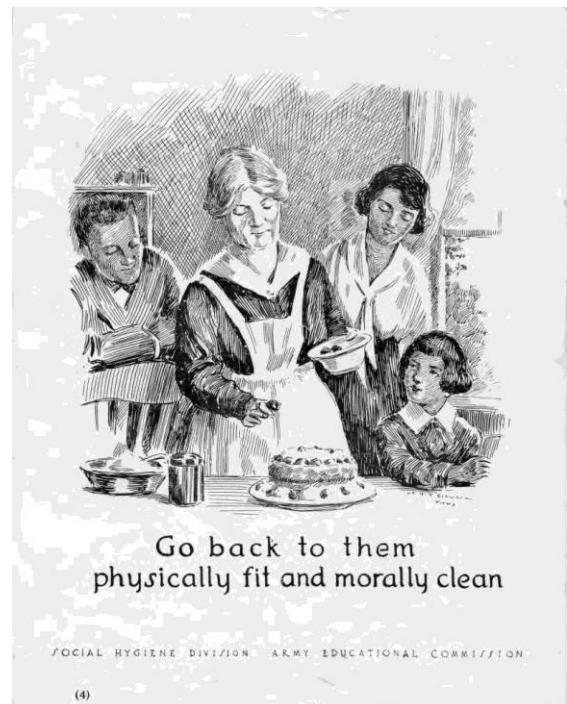
Molempien maailmansotien propagandassa käsiteltiin sukupuolitaudeilta suojautumista, mutta hyvin eri keinoilla. Se millä tavalla sukupuolitaudeilta suojautuminen julisteissa esitetään, kertoo meille paljon yhteiskunnan asenteesta tautia ja siihen sairastuneita kohtaan. Julisteet esittävät yhteiskunnallisesti hyväksytyinä pidettyjä suojautumiskeinoja, jotka vuorostaan kertovat meille sukupuolitautiin

³⁰ Brandt ja Quétel viittaavat omilla tutkimuksissaan samoihin julisteisiin mitä sähköisistä arkistoista oli omaan tietokantaani saatavilla. Heidän tutkimuksensa edeltävät kuitenkin sähköisten arkistojen syntyä (1987 ja 1990), joten heidän käyttämänsä julisteet ovat todennäköisesti peräisin fyysisistä arkistoista.

liitettyistä asenteista, jotka heijastuvat etupäässä lääketieteellisten resurssien sekä keksintöjen hyödyntämisenä ja sotilaiden informoimisena.

Kuvassa 1 on ensimmäisen maailmansodan juliste, jonka tavoitteena on ollut edistää pidättyvyyttä³¹ suojakeinona sukupuolitauteja vastaan. Juliste esittää iloista amerikkalaista perhettä askareisiinsa keskittyneinä. Kuvan miljöö on maalaismainen, joka voidaan päätellä henkilöiden käyttämistä asuista sekä ikkunasta näkyvästä luonnosta.

Kuvateksti kehottaa sotilasta palaamaan perheensä luokse fyysisesti hyväkuntoisena, mutta myös moraalisesti puhtaana. Fyysisellä kuntoisuudella tarkoitetaan todennäköisesti julisteen kontekstissa erään tärkeän yhdysvaltalaisorganisaation toimintaa ensimmäisessä maailmansodassa. *Commission of Training Camp Activities* oli sotilaiden fyysisestä ja moraalisesta hyvinvoinnista huolehtinut organisaatio, jonka tavoitteena oli suojella amerikkalaisotilaita moraalittomuudelta tarjoamalla valistusta sukupuolitaudeista sekä järjestämällä monipuolista vapaa-ajan ohjelmaa.³² Julisteen fyysisellä kuntoisuudella viitataan suosittuihin urheiluaktiviteetteihin osallistumista, joita olivat esimerkiksi joukkuelajit ja nyrkkeily.³³ Mitä sitten tarkoitetaan moraalisella puhtaudella? Moraalinen puhtaus liitetään

Kuva 1. *Go Back to Them Physically Fit and Morally Clean*. Social Hygiene Division, Army Educational Commission, 1918.

varsinkin Yhdysvalloissa vaikuttaneeseen yhteiskunnalliseen liikkeeseen nimeltä *social hygiene movement*.³⁴ Moraalinen puhtaus on eufemismi ja tarkoittaa julisteen kontekstissa seksuaalista itsehillintää ja pidättyvyyttä ehkäisykeinona.³⁵ Seksuaalista pidättyvyyttä korostettiin perheeseen vetoamisen lisäksi myös rakastettuja tai aviopuolisoita esittävillä kuvilla, kuten esimerkiksi julisteella *100% She Deserves the Same*. Juliste esittää nuorta ja kaunista naishenkilöä, jonka on kontekstista päätellen tarkoitus esittää sotaan lähteneen sotilaan tuoretta vaimoa. Vienosti hymyilevä nainen esitetään hillityn kauniina ja hänet on puettu pelkistettyihin vaatteisiin sekä maltilliseen kampaukseen. Julisteen

³¹ Pidättyvyydellä (engl. *abstinence*) tarkoitetaan esiaviollisesta sukupuoliyhteydestä kieltäytymistä.

³² Brandt 1987, 59–61.

³³ Brandt 1987, 60–61; Rhoades 2006, 314–315.

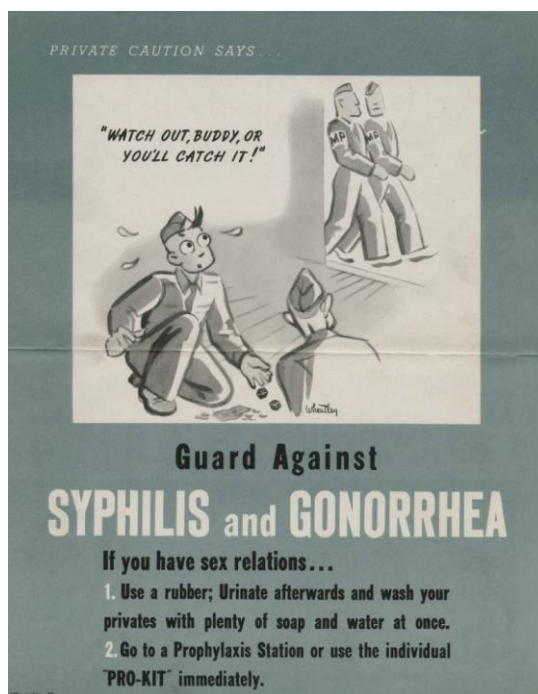
³⁴ Edistysmielisen ajan (engl. *Progressive Era*) Yhdysvaltalainen moraaliseen ja yhteiskunnalliseen reformiin pyrkinyt liike, joka taisteli mm. sukupuolitauteja, seksuaalista kaksinaismoralismia sekä prostituutiota vastaan. Ks. Tupper 2014, 117, 119–120.

³⁵ Brandt 1987, 53, 61; Quérel 1990, 188–192.

naishenkilöstä huokuu seesteisyyden ja rauhallisuuden tunne, jota korostaa julisteen staattinen asetelma. Hänet on myös esitetty visuaalisesti tasa-arvoisessa suhteessa katsojaan, jolla korostetaan käsitystä miehen ja naisen seksuaalisesta samanarvoisuudesta.³⁶ Kuvatekstillä viitataan täydelliseen seksuaaliseen pidättyvyyteen sota-aikana ja itsensä säästämistä rakastaan varten, jota pidettiin miehuuden merkinä.³⁷ Juliste viittaa myös kaksinaismoralismiin, sillä julisteen mukaan sota ei oikeuta potentiaalisesti vaarantamaan itseä tai rakkaimpia sukupuolitaudilla.³⁸ Vaimojen ja perheen lisäksi lapset ovat näkyvä osa ensimmäisen maailmansodan propagandaa. Juliste *What Kind of Parents Will YOUR Children Have?* esittää nuorta tyttölasta, jonka katse on jälleen tiiviisti kiinni katsojassa. Kuvatekstin äänensävy on syyttävä, sillä se pyrkii yhdistämään huonon vanhemmuuden ja moraalittoman käytöksen keskenään. Tavoitteena on jälleen seksuaalisen pidättyvyyden edistäminen.³⁹

Toisessa maailmansodassa konkreettiset sukupuolitaudeilta suojautumis- sekä ehkäisykeinot olivat nousseet erittäin keskeiseksi osaksi julistepropagandaa. Kuvassa 2 on retorisesti sekä sisällöllisesti hyvin tyypillinen toisen maailmansodan aikainen profylaksiaan⁴⁰ keskittynyt juliste. Julisteessa hahmo nimeltä Alokas Varovaisuus (engl. *Private Caution*) on pelaamassa noppaa toveriensa kanssa, mutta pelisessio keskeytyy, kun sotilaspoliisit yllättävät heidät. Kuvateksti ”*watch out buddy or you’ll catch it*” (suom. *pidä varasi kaveri tai saat sen*) on selkeä allegoria sukupuolitaudille. Juliste pyrkii viestimään sotilaille varovaisuuden tärkeydestä sukupuolisuhteissa. Useimmat profylaksiaa käsittelevät julisteet sisälsivät myös toimintaohjeita sukupuolisuhteiden varalta, kuten myös esimerkkitaupauksesta voidaan havaita.

Ehkäisyvälineet ja kondomit olivat monille sotilaille jotain uutta, joten julisteessa korostetaan myös korrekkeja toimintatapoja sekä järjestystä niiden käytössä.⁴¹ Toisessa maailmansodassa Yhdysvaltojen armeija pystytti satoja ehkäisyasemia ja tarjosi sotilailleen joukoittain kondomeja sekä

Kuva 2. *Private Caution Says Watch out Buddy*. United States Government and Military VD Graphic Posters, 1940s.

³⁶ Lise 2004, 3–4; Brandt 1987, 26–28.

³⁷ Brandt 1987, 64.

³⁸ Wuebker 2014–2015a.

³⁹ Wuebker 2014–2015b.

⁴⁰ Lääketieteellinen termi, joka tarkoittaa ehkäisyä tai suojausta. Profylaksia oli laajalti käytössä ollut yleistermi, jolla viitattiin sekä kemialliseen- että fyysiseen (kondomit) ehkäisyyn.

⁴¹ Brandt 1987, 125, 146–147.

henkilökohtaisia ehkäisy paketteja, joita käytettiin, kun varsinaista asemaa ei ollut lähettyvillä.⁴² Ehkäisyvälineiden roolia sukupuolitautilien ehkäisyssä saatettiin korostaa propagandassa myös siksi, että monet sotilaat pitivät kemiallista ehkäisyä kivuliaana ja kondomeja epämukavina ja vievän sukupuolisuhteista nautinnon.⁴³ Kaikki toisen maailmansodan julisteet eivät kuitenkaan esittäneet ehkäisyä yksimielisesti parhaana suojakeinona. Kuva 3 esittää asevoimien ristiriitaista suhtautumista ehkäisyvälineisiin. Julisteessa juovuksissa oleva sotilas ja hänen seuralaisensa ovat kontekstista päätellen menossa harrastamaan sukupuolisuhteita. Julisteessa muodostetaan myös linkkiä alkoholin ja sukupuolitautilien välille, sillä suurin osa raportoiduista infektioista tapahtui juuri alkoholin vaikutuksen alaisena.⁴⁴ Alkoholin lisäksi julisteessa liitetään sukupuolitautiin sairastuminen ajattelemattomaan sekä typerään käytökseen, joka nähtiin epä-sotilaallisena. Juliste esittää ehkäisyyn hyväksyttävänä, muttei ihanteellisena suojakeinona sukupuolitaudeista koituvaa uhkaa vastaan. Sotilaille tarjottiin toisessa maailmansodassa monipuolista ehkäisyä tauteja vastaan, kuten kemiallista hoitoa ja kondomeja, mutta useat julisteet halusivat silti peräänkuuluttaa seksuaalista pidättyvyyttä. Kuvan 3 lisäksi pidättyvyydestä parhaana suojakeinona puhuivat julisteet *Men Who KNOW Say No!* ja *Self Control is Self-Preservation*. On mahdotonta sanoa, kuinka suurta osaa kaikesta profylaksiaan keskittyneestä propagandasta edellä mainitut itsehillintää korostavat julisteet edustavat. Tutkimuskirjallisuus antaa tässä suhteessa yksipuolisen käsityksen toisen maailmansodan propagandasta, sillä pidättyvyys esitetään puhtaasti ensimmäisen maailmansodan suojakeinona.⁴⁵

Kuva 3. *Don't be a sucker - be a soldier!* : "no" is the best tactic, the next, prophylactic! 1939 – 1945.

Konkreettisia ehkäisy- sekä suojakeinoja oli siis tarjolla sotilaille toisessa maailmansodassa, mutta entä ensimmäisessä maailmansodassa? Julisteista saatavasta kuvasta päätellen ensimmäisessä maailmansodassa ei käytetty tai edes harkittu minkäänlaisen ehkäisyyn käyttämistä. Tämä olisi kuitenkin virheellinen tulkinta, sillä kemiallinen ehkäisy muodosti jo ensimmäisessä maailmansodassa yhden

⁴² Brandt 1987, 167.

⁴³ Kemiallisessa ehkäisyssä sukupuolielimeen hierotaan elohopeapohjaista salvaa, jonka jälkeen virtsaputkeen ruiskutetaan desinfiointiainetta. Roberts 2010, 1011–1012.

⁴⁴ Brandt 1987, 109.

⁴⁵ Ks. esim. Roberts 2010; Quérel 1990; Brandt 1987.

armeijan suojakeinojen kulmakivistä.⁴⁶ Lukuun ottamatta penisilliiniä, jota armeija sai käyttöönsä merkittävässä määrin vasta vuodesta 1944 alkaen sekä kondomien jakamisesta sotilaille, käytettiin molemmissa sodissa pitkään lähes identtisiä profylaktisia keinoja.⁴⁷

Sukupuolitaudeilta suojautumisen näkökulmasta tärkeimpänä erona sotien välillä näyttäisi siis olleen lääketieteellisten keksintöjen, kuten ehkäisyvälineiden esittäminen tai esittämättä jättäminen osana sotapropagandaa. Tämä kertoo meille maailmansotien välisestä erilaisesta asenteesta ehkäisyyn, sillä ensimmäisessä maailmansodassa ehkäisy esitetään pääosin moraalisena kysymyksenä, kun taas toisessa maailmansodassa siihen suhtaudutaan pääosin konkreettisesti.

Näyttääkin siltä, että sukupuolitaudit esitetään ensimmäisen maailmansodan propagandassa tarkoituksenmukaisesti ilman konkreettisia hoito- ja suojakeinoja. Suojautumiseen liittyvät moraaliset seikat ovat myös näkyvillä toisen maailmansodan propagandassa, mutta huomattavasti rajatummassa määrin. Tästä voidaankin päätellä, että sukupuolitauteihin liittynyt stigma olisi merkittävästi vähentynyt Yhdysvaltain armeijan keskuudessa.

3. Tartunnan seuraamusten esittäminen propagandajulisteissa

Toinen keino analysoida sotapropagandan luomaa käsitystä sukupuolitaudeista, on tarkastella julisteiden niistä esittämiä rangaistuksia. Molempien maailmansotien propagandassa esitettiin sukupuolitaudeista koituvia rangaistuksia ja seuraamuksia, mutta niiden painopiste sekä esittämistapa erosivat toisistaan huomattavasti. Ensimmäisen maailmansodan julisteissa seuraamukset sukupuolitauteihin sairastumisesta esitettiin synkän graafisesti. Julisteessa (Kuva 4) esitetään pallokahleisiin kytkettyä sotilasta. Pallokahleet ovat universaali vankeuden symboli, joita myös käytettiin ahkerasti vielä 1900-luvun alussa Yhdysvalloissa.⁴⁸ Sotilas, joka tartutti itseensä sukupuolitaudin ensimmäisessä maailmansodassa, kärsi ankaria rangaistuksia, sillä 96:n sota-artiklan (engl. *Article of War*) mukaan omien velvollisuuksien laiminlyöminen oli rangaistavaa sota-oikeudella.⁴⁹ Yhdysvaltain armeija määritteli sukupuolitauditartunnan omien velvollisuuksien laiminlyömiseksi, sillä sotilaan velvollisuuksiin kuului terveenä pysyminen.⁵⁰ Juliste saattaa siis varoittaa sotilaita hyvinkin realistisesta skenaariosta, mikäli he tartuttavat itseensä sukupuolitaudin.

⁴⁶ Brandt 1987, 112.

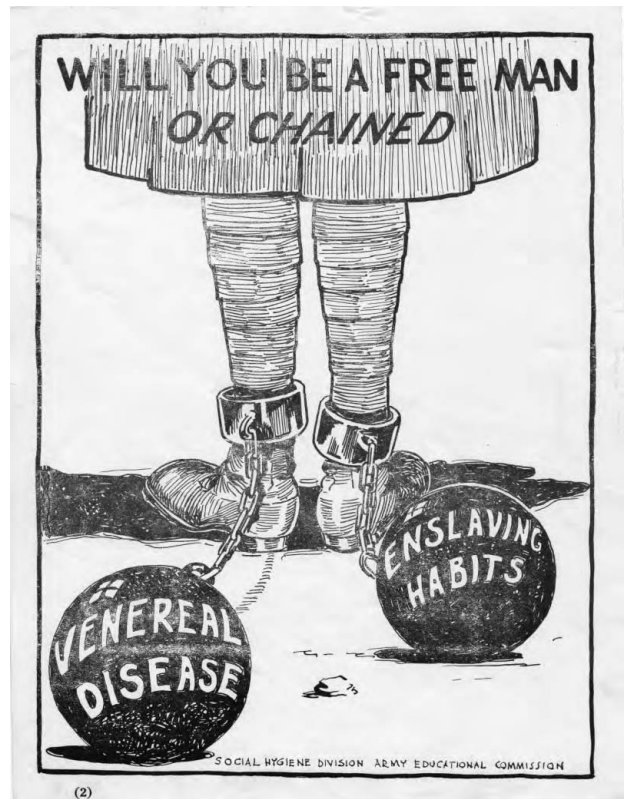
⁴⁷ Brandt 1987, 161–163.

⁴⁸ Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chain_Gang_Street_Sweepers,_1909.jpg (luettu 1.10.2019).

⁴⁹ HeinOnline, <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/illlr13&div=5&id=&page=&t=1559804135> (luettu 8.9.2019).

⁵⁰ Center of Military History, United States Army 1948 (1992), 11–12.

Konkreettisilla rangaistuksilla pelottelun lisäksi, juliste luo symbolisen linkin vankeuden ja sukupuolitautilien sekä ”orjuuttavien tottumusten” välille. Orjuuttavat tottumukset (engl. *enslaving habits*) ovat kristillisestä retoriikasta juontuva termi, jolla tarkoitetaan tässä kontekstissa itsetyydytystä.⁵¹ Lesley A. Hallin mukaan kaikkein joustamattomimmat käsitykset itsetyydytyksestä elivät juuri ensimmäisen maailmansodan aikaan, jolloin oli tyypillistä liittää yhteen muun muassa homoseksuaalisuus, prostituutio sekä masturbaatio.⁵² Itsetyydytyksellä nähtiin olevan myös useita konkreettisia haittavaikutuksia, kuten neuroosia, ennenaikaista vanhenemista sekä keuhkotuberkuloosia. Tämän lisäksi itsetyydyttäjät nähtiin epäsosiaalisina henkilöinä, jotka olivat luonteeltaan heikkoja sekä rappeutuneita.⁵³ Julisteen sanoma voidaan tul-

Kuva 4. *Will You Be a Free Man or Chained*. Social Hygiene Division, Army Educational Commission, 1918.

kita symbolisesti, jolloin sukupuolitaudit ja itsetyydytys kahlitsevat miestä henkisesti, joka estää häntä tulemasta paremmaksi ihmiseksi. Juliste voidaan tulkita myös kirjaimellisesti, jolloin sukupuolitaudit ja itsetyydytys veisivät hänet suoraan vankilaan.⁵⁴ Molemmat vaihtoehdot ovat uskottavia ensimmäisen maailmansodan kontekstissa.

Toisenlainen rangaistus sukupuolitautiin sairastumisesta oli sodan jälkeisen kotiutuksen lykkäytyminen, jota edustaa kuva 5. Juliste esittää katsojasta poispäin ajautuvaa laivaa, josta nouseva savupilvi muodostaa pahaenteisen kysymysmerkin taivaalle. Julisteessa siteerataan suoraan Yhdysvaltain armeijan yleiskäskyä numero 215. Yleiskäsky n:o 215 oli sotajohdon päätös, jonka mukaan kaikki sukupuolitautiin sodan aikana tai sen jälkeen sairastuneet jätettäisiin karanteenin Eurooppaan, jossa he suorittaisivat asianmukaisen rangaistuksensa.⁵⁵ Julisteen kuvateksti kysyy lukijalta, aikooko tämä palata kotiin asepuukunsa tai yksikkönsä mukana. Englanninkielinen sana *outfit* on monimerkityksinen sana ja voi tarkoittaa joko armeijan yksikköä tai tiettyä vaatepartta.⁵⁶ Termin tarkalla määritelmällä

⁵¹ Wuebker 2014–2015c; Brandt 1987, 110.

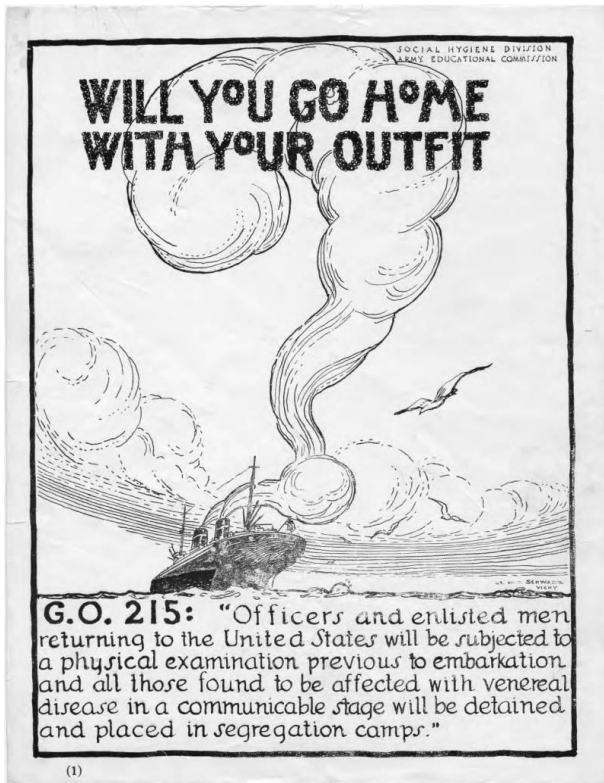
⁵² Hall 1992, 370–371, 374.

⁵³ Knowles 2002, 5–7.

⁵⁴ Hall 1992, 369–370.

⁵⁵ Center of Military History, United States Army 1948 (1992), 546, 560.

⁵⁶ YourDictionary, ‘outfit’, <https://www.yourdictionary.com/outfit> (luettu 5.1.2020).

Kuva 5. *Will You Go Home With Your Outfit*. Social Hygiene Division, Army Educational Commission, 1918.

ei ole tässä kontekstissa juurikaan merkitystä, sillä julisteen viesti pysyy samankaltaisena. Kahlittua sotilasta käsittelevässä julisteessa selvisi, että sukupuolitautiin sairastuminen oli sota-oikeudella rangaistava teko. Sotatoimien ollessa käynnissä Yhdysvaltojen armeija ei kuitenkaan rangaissut tautiin sairastuneita sotilaita sota-oikeudella, koska tämä olisi tarkoittanut miesten viemistä pois rintamalta eikä aikaa ekstensiivisille oikeusprosesseille ollut. Saksan antauduttua ja varsinaisten sotatoimien loppua annettu yleiskäske n:o 217 kumosi aikaisemman Yhdysvaltain sotajohdon päätöksen olla rangailematta sukupuolitautiin tarttuneita sotilaita sota-oikeudella.⁵⁷

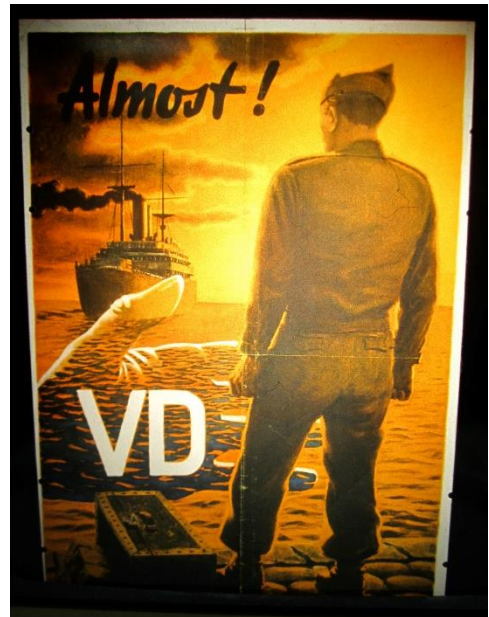
Sukupuolitautiin sairastuminen nähtiin Yhdysvaltain armeijassa moraalisena rappeutena, joka pahimmassa mahdollisessa tapauksessa tarkoitti sotilaan kunniantonta kotiutusta (engl. *dishonorable discharge*), jota edelsi pakkotyö ja vankeusrangaistus.⁵⁸ Rangaistuksensa kärsittyään sotilas pääsi palaamaan takaisin kotiinsa, mutta ilman yksikköään, joka oli mennyt jo edeltä. Kunniaton kotiutus ei myöskään oikeuttanut häntä käyttämään kotiin palatessaan asepukeua, toisinkuin kunnialla kotiutetut sotilaat.⁵⁹ Ruumiillisen rangaistuksen lisäksi kotiin ilman asepukeua palaava sotilas joutui todennäköisesti muiden silmätikuksi puhumattakaan siitä, että hän palasi kotiin paljon tovereitaan myöhemmin. Huolimatta *outfit* -sanan tarkasta merkityksestä, odotti sotilasta nöyryyttävä kotiinpalu. Ensimmäisessä maailmansodassa rangaistukset sukupuolitaudeista olivat siis sekä konkreettisia, että sosiaalisia. Osassa toisen maailmansodan rangaistuksia käsittelevässä propagandassa on käytetty hämmästyttävän samanlaista tematiikkaa kuin ensimmäisessä maailmansodassa. Saksalaisen graafikon Franz Oswald Schiffersin luomat propagandajulisteet käsittelevät myös sotilaan kotiinpaluun estymistä sukupuolitautitartunnan vuoksi. Schiffers loi useita julisteita Yhdysvaltain miehitysarmeijalle, jotka kaikki kuvaavat kotiinpaluun estymistä sukupuolitaudin vuoksi.

⁵⁷ Center of Military History, United States Army 1948 (1992), 548–549.

⁵⁸ Center of Military History, United States Army 1948 (1992), 548.

⁵⁹ Center of Military History, United States Army 1948 (1992), 626, 629.

Kuva 6 esittää sotilasta katsomassa juuri lähteneen laivan perään. Sotilaan ja laivan väliin on tullut näkymätön käsi, joka esittää sukupuolitautia. Lämpimän keltaisella auringonlaskulla on yleensä kuvataiteessa positiivisia konnotaatioita, mutta julisteeseen on hiipimässä tummia myrskypilviä, jotka rikkovat muuten seesteisen tunnelman.⁶⁰ Myrskypilvet rikkovat seesteisen tunnelman samalla tavalla kuin sukupuolitauti rikkoisi muuten hyvän elämän. Sotilas on selkeästi ahdistunut, jota korostavat hänen yhteen puristamat nyrkkinsä. Julisteeseen ainoa kuvateksti viittaa sotilaan lähes päässeeseen kotiin, ellei sukupuolitauti olisi estänyt häntä. Julisteessa on suhteellisen vähän kirjoitusta, joka tekee siitä tulkinnanvaraisemman kuin ensimmäisen maailmansodan vastineensa.

Kuva 6. *Almost!* Franz Oswald Schiffers, 1942–1944.

Sukupuolitautiin sairastuminen alennettiin toisessa maailmansodassa rikkomuksen tasolle, kun se vielä ensimmäisessä maailmansodassa oli vienyt suoraan sota-oikeuteen. Rikospäätöstä laskettiin useasti sodan kuluessa, kunnes taudin todettiin kuuluvan virantoimituksellisiin riskeihin eikä niistä enää rangaistu, ellei sotilas laiminlyönyt velvollisuuttaan hakeutua suoraan yhdynnän jälkeiseen hoitoon, mikäli epäili tartuntaa.⁶¹

Jokaiselle sotilaille tehtiin täsmällinen terveystarkastus ennen kotiuttamista ja sotilaat jaettiin tulosten perusteella kolmeen luokkaan. A-luokka tarkoitti täysin tervettä sotilasta, joka voitiin kotiuttaa ongelmitta. B- ja C-luokkaan kuuluivat ne sotilaat, joilla oli terveydellisiä ongelmia, olivat ne sitten psyykkisiä tai fyysisiä. Tartuntavaiheen sukupuolitautiin tai huonosti hoidettuun kuppiaan sairastunut joutui B-luokkaan, joka edellytti lisätutkimuksia.⁶² C-luokkaan jouduttuaan sotilaan kotiutusta lykättiin, kunnes hän tervehtyi ja lakkasi olemasta uhka itselleen sekä muulle ympäristölleen, mutta penisilliinin yleistymisen myötä hoitotoimenpiteet eivät kestäneet muutamaa viikkoa kauempaa.⁶³ Lukuun ottamatta Schiffersin julisteita, ei toisen maailmansodan aikaisessa propagandassa juurikaan viitata konkreettisiin rangaistuksiin.

Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, etteikö propagandassa oltaisi esitetty minkäänlaisia henkilökohtaisia seuraamuksia sukupuolitautiin sairastumisesta. Kuva 7 esittää kahta varsin mielteliästä sotilasta ja

⁶⁰ Lise 2004, 26–27.

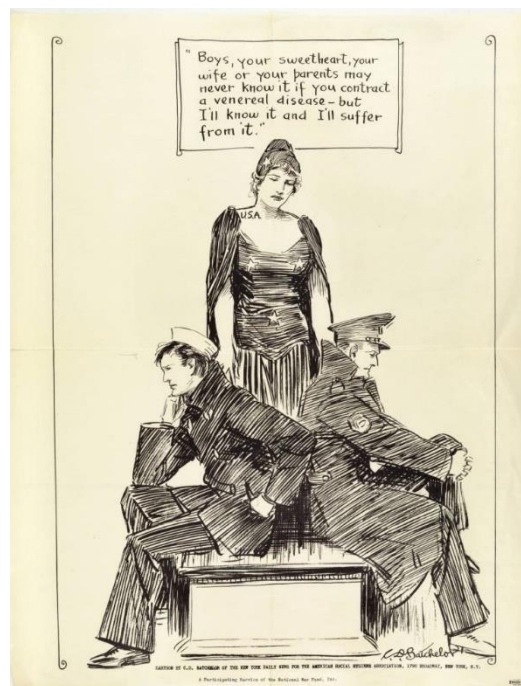
⁶¹ Foster, Hellman, Hesford & McPherson 1967, 99; Roberts 2010, 1010.

⁶² Foster, Hellman, Hesford & McPherson 1967, 123.

⁶³ Ibid. 125; Brandt 1987, 170–171.

heidän takanaan seisovaa pettyneen näköistä naista. Nainen on pukeutunut asuun, joka muistuttaa Yhdysvaltain tähtilippua, jonka lisäksi hänen rintapieleensä on kirjoitettu *USA*. Lukijalle tehdään selväksi, että kyseinen nais-hahmo on Yhdysvaltojen henkilöitymä.

Julisteen pitkässä kuvatekstissä ilmaistaan itsensä Yhdysvaltojen olevan pettynyt sukupuolitauteihin sairastuneisiin sotilaisiin, vaikka he pystyisivätkin peittämään sairautensa rakkailtaan tai olisivat jopa parantuneet siitä. Juliste saattaa viitata sukupuolitaudin korkeisiin taloudellisiin kustannuksiin yhteiskunnalle, mutta pettymyksellä voidaan myös yhtä hyvin tarkoittaa perinteistä ajatusta sukupuolitaudista ja sukupuolitauteista yhteiskunnallisen rappeuman symboleina.⁶⁴

Kuva 7. *Boys, Your Sweetheart May Never Know.* American Social Health Association Posters, World War II, 1940–1943.

Edellisestä julisteesta selvisi, että konkreettiset rangaistukset sukupuolitauteihin sairastumisesta oltiin lähes kokonaan poistettu armeijan käytöstä. Konkreettisten rangaistusten puuttuessa toisen maailmansodan propagandan ei auttanut muuta kuin koettaa vedota sotilaiden omatuntoon sekä sukupuolitaudin stigmatisoivaan vaikutukseen, joka oli penisilliinistä huolimatta vielä elossa ja hyvinvoivaa.⁶⁵ Rangaistuksia tai muita lievempiä henkilökohtaisia seuraamuksia sisältävät julisteet ovat kuitenkin toisessa maailmansodassa selvästi harvinaisempia kuin ensimmäisessä maailmansodassa.

Sukupuolitauti esitettiin ensimmäisessä maailmansodassa suurena rikoksena, josta seurasi yhtä suuria rangaistuksia. Julisteissa käsitellään konkreettisia rangaistuksia sekä niiden seuraamuksia, joita tuetaan selkeillä kuvauksilla vankeudesta ja korostetaan sitaateilla seuraamusten lainvoimaisuudesta. Toisessa maailmansodassa sukupuolitauteihin sairastumisen seuraamuksia käsitellään hieman, mutta julisteet eivät mene yksityiskohtiin ensimmäisen maailmansodan tavoin. Seuraamuksiin viitattiin, vaikka juridisesta näkökulmasta niillä ei käytännössä katsoen ollut lainkaan pohjaa, varsinkaan sodan loppupuolella.⁶⁶ Sotilaille haluttiin kuitenkin tehdä selväksi, ettei sukupuolitauditartunta ollut asevoimien silmissä ihanteellista, joten pelotteissa hyödynnettiin enemmän tunteita kuin todellisuutta. Silloin kun konkreettisiin rangaistuksiin viitattiin, yritettiin viesti pitää mahdollisimman tulkinnanvaraisena ja toivottiin sotilaiden mielikuvituksen tekevän loput. Silti maailmansotien propagandaa

⁶⁴ Brandt 1987, 160.

⁶⁵ Ibid. 137.

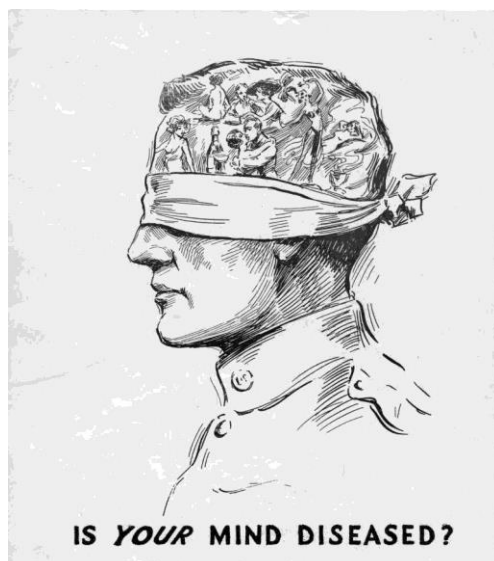
⁶⁶ Foster, Hellman, Hesford & McPherson 1967, 98–100.

vertailtaessa on selvää, että asenteet sukupuolitauteja kohtaan olivat muuttuneet ymmärtäväisempään suuntaan toisessa maailmansodassa.

4. Sairastuneiden esittäminen propagandajulisteissa

Molempien maailmansotien julisteet sisältävät runsaasti kuvauksia sukupuolitauteihin sairastuneista sekä heihin liitetystä attribuuteista. Ensimmäisessä maailmansodassa korostettiin pidättyvyyttä ainoana sopivana keinona ehkäistä sukupuolitauteja, joten ei olekaan yllättävää, että taudin saaneita henkilöitä kuvattiin sotapropagandassa säälimättömästi.

Kuva 8 lähestyy aihetta ensimmäiselle maailmansodalle tyyppillisellä arkailemattomalla tavalla. Kuva esittää sotilasta, jonka silmät ovat sidottuina ja, jonka päähän on piirretty lukuisia 1900-luvun alussa moraalittomana pidettyjä asioita, kuten alkoholia, prostituoituja ja pornografista kuvastoa.⁶⁷ Sukupuolitautein henkilö edusti ennen kaikkea yhteiskunnan moraalista rappeumaa, mutta häntä pidettiin myös heikkona niin fyysisesti kuin mentaalisesti. Miehen, jonka koettiin pystyvän käyttämään Yhdysvaltain armeijan univormua, nähtiin myös pystyvän elämään ilman yhdyntää sekä moraalittomia ajatuksia.⁶⁸ Sotilaan silmät ovat sidottu, jolla voidaan symboloida hänen olevan piittaamaton moraalittomalle

Kuva 8. *Is Your Mind Diseased?* Social Hygiene Division, Army Educational Commission, 1918.

elämälleen. Kuppia aiheutti uhrissaan myös näkökyvyn menetyksen, joten on mahdollista, että silmät peittävä side ei ole pelkästään symbolinen keino, vaan esittää konkreettisia seuraamuksia moraalittomasta elämästä.⁶⁹ Sokeuden lisäksi pitkään jatkunut sukupuolitauti (tässä tapauksessa vain kuppia) aiheutti uhrissaan halvauksia sekä mielenvikaisuutta.⁷⁰

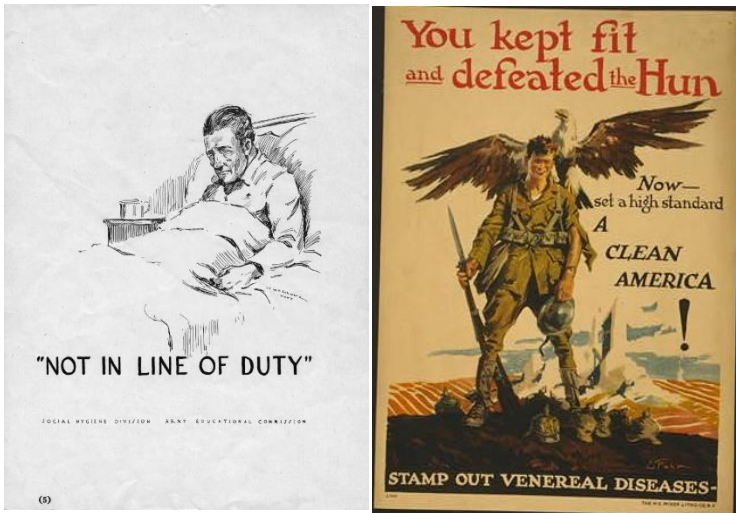
Kaikki ensimmäisen maailmansodankaan julisteet eivät kuitenkaan liittäneet sairastuneisiin aivan yhtä negatiivisia konnotaatioita. Kuvassa 9 sekä julisteessa *He took a chance* kuvataan kahta sotilasta, jotka ovat sairastuneet sukupuolitauteihin. Kuvassa 9 sotilas makaa riutuneen ja kuihtuneen näköisenä ilmeisesti kenttäsairaalassa. Kenttäolosuhteissa sukupuolitauteihin sairastuminen ei oikeuttanut siirtoa

⁶⁷ Brand 1987, 96–98; Tupper 2013, 118.

⁶⁸ Brandt 1987, 62–63.

⁶⁹ Centers for Disease and Prevention, Syphilis – CDC Fact Sheet, <https://www.cdc.gov/std/syphilis/stdfact-syphilis.htm> (luettu 7.7.2019).

⁷⁰ Mielisairaalat olivat täynnä potilaita, joiden tila jäljitettiin kupan aiheuttamiin vaikutuksiin aivoissa. Brandt 1987, 9; Welch 2017, 98; Quérel 1990, 161.

Kuva 9 (vas.). *Not in Line of Duty*. Social Hygiene Division, Army Educational Commission, 1918.

Kuva 10 (oik.). *You kept fit and defeated the Hun - now set a high standard, a clean America! Stamp out venereal diseases*. Ernest Fuhr, 1918.

esitetään selkeästi katuva sotilas, joka ei kehtaa edes katsoa kohti lukijaa vaan pitää katseensa visusti maassa. Juliste viittaa sotilaan rikkoneen armeijan suosituksia ja ottaneen riskin, jolloin hän sai sukupuolitaudin.⁷⁴ Ensimmäisen maailmansodan tapa esittää sukupuolitautiin sairastunutta sotilasta korostuu entisestään, jos sitä verrataan saman sodan tapaan esittää fyysisesti tervettä ja moraalisesti puhdasta sotilasta. Yhdysvaltain presidentti Woodrow Wilsonin henkilökohtainen näkemys ihanteellisesta amerikkalaisesta sotilaasta oli: ”(...) *the knight in the crusade for democracy, included rigid prescriptions for upright behavior overseas. Alcohol and sex would thus be taboo for the members of the AEF.*”⁷⁵ Julisteessa (Kuva 10) idealisoitu amerikkalaissotilas esitetään poikamaisena, nuorena ja viattomana. Hänellä on punaiset posket ja kasvoissaan pisamia. Sotilas edustaa kuitenkin samalla maskuliinisuutta, joka tulee ilmi hänen kyvykkyydestään taistelussa, sillä sotilaan jalkojen juuressa on kymmenittäin kukistettujen saksalaisten kypäriä. Sotilas edustaa idealisoitua amerikkalaista sotilasta niin täydellisesti, että jopa Yhdysvaltain kansallislintu on nähnyt sopivana laskeutua hänen olalleen. Valkopäämerikotka edustaa amerikkalaisessa kansanperinteessä ja symboliikassa periamerikkalaisia arvoja, kuten demokratiaa sekä vapautta.⁷⁶

Toisessa maailmansodassa sukupuolitautiin sairastuneet kuvattiin amerikkalaisessa sotapropagandassa hyvin eri tavalla sodan alussa ja lopussa. Juliste (Kuva 11) esittää kupan sokeuttamaa sotilasta,

⁷¹ Brandt 1987, 102.

⁷² Englanninkielinen termi on *line of duty* eli viranpalveluksessa.

⁷³ Center of Military History, United States Army 1948 (1992), 71.

⁷⁴ University of Minnesota Libraries (UMN), Social Welfare History Archives, ASHA Records, Series 11. Publications, 1909–2004, 11.6 Posters, 1916–1979, Army Education Commission, Social Hygiene Division, circa 1916-1919: <http://purl.umn.edu/79196>.

⁷⁵ Brandt 1987, 96.

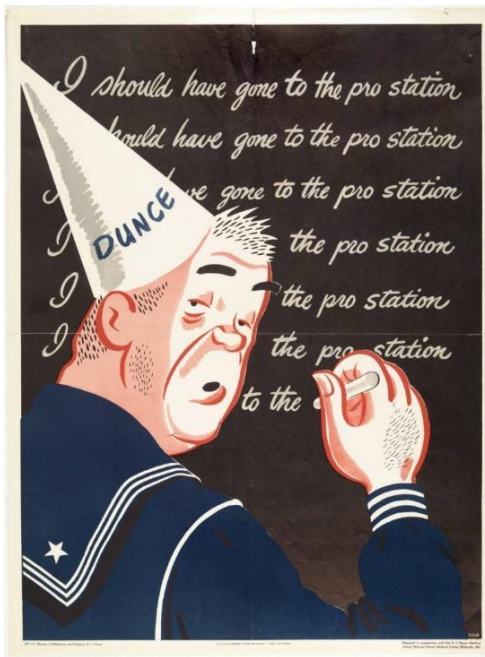
⁷⁶ Kaminski 2014, 72.

joka yrittää tulla toimeen myymällä lyijykyniä.⁷⁷ Kuvan otsikko on kieroutunut versio Yhdysvaltain korkeimmasta sotilasansiomitalista, *Medal of Honorista* (suom. *kunniamitali*). Julisteen sanoma on hyvin samanlainen kuin ensimmäisessä maailmansodassa, jossa sukupuolitautilien seuraamuksista varoiteltiin esittämällä henkilöt sairaina tai muuten kärsimässä sukupuolitaudin seuraamuksista. Muutaman ensimmäisen sotavuoden ajan Yhdysvaltojen sotapropagandassa korostui niin sanotun syfilofobian käyttö, joka tarkoittaa kuppataudin irrationaalista pelkoa. Pelolla ajateltiin olevan positiiviset vaikutukset sotilaiden käytökseen ja sen luultiin ehkäisevän heidän haluaan pitäytyä seksuaalisesti pidättyväisinä.⁷⁸

Kuva 11. *Medal of Horror*. D. H. Silver, 1942 – 1944.

Suurin osa toisen maailmansodan sotapropagandasta esittää tautiin sairastuneita kuitenkin lähinnä typeryksinä sekä humoristisen vajaamielisinä. Kuva 12 esittää sukupuolitautiin sairastunutta laivaston merimiestä kärsimässä rangaistustaan. Hänen rangaistuksensa on ollut toistuvasti kirjoittaa liit-

Kuva 12. 'I Should Have Gone to the PRO Station'. United States Navy, 1940–1945.

taulle lause; "I should have gone to the pro station" (minun olisi pitänyt mennä ehkäisyasemalle). Rivien kirjoittamista käytettiin rangaistuksena pääasiallisesti kouluissa, jossa se oli huonosti käyttäytyvien lasten saama rangaistus.⁷⁹ Julisteen sotilas joutuu myös käyttämään aasinhattua (engl. *dunce cap*), jota käyttivät lapset, joiden koettiin olevan kykenemättömiä oppimaan.⁸⁰

Toisessa maailmansodassa käytettiin runsaasti julisteita, jotka esittävät sukupuolitautiin sairastuneet sotilaat hölmöinä, typeryksinä tai ajattelemattomina. Julisteet *I Let'Em All Down*, *What a Sucker I've Been!*, *Lighting can strike twice* ja *Dont be a Dope... Play Safe!* ovat vain muutamia esimerkkejä siitä esitystavasta, jolla Yhdysvaltojen armeija

⁷⁷ Kerjäläiset kuvataan usein myymässä halpoja esineitä, kuten lyijykyniä. Suuren laman aikana (1930-luvulla) näky oli ilmeisesti hyvin yleinen.

⁷⁸ Brandt 1987, 163.

⁷⁹ Wikipedia, 'writing lines', https://en.wikipedia.org/wiki/Writing_lines (luettu 7.9.2019)

⁸⁰ Wikipedia, 'dunce', <https://en.wikipedia.org/wiki/Dunce> (luettu 7.9.2019).

esitti toisessa maailmansodassa sukupuolitautiin sairastuneet sotilaat.⁸¹

Ensimmäisessä maailmansodassa sukupuolitautiin sairastuneet esitettiin erittäin negatiiviseen sävyyn, joka voidaan päätellä propagandajulisteiden käyttämästä kuvastosta sekä sairastuneisiin liitetystä ominaisuuksista ja luonteenpiirteistä. Ensimmäisessä maailmansodassa korostettiin sotilaan henkilökohtaista vastuuta pysyä terveenä, noudattaa annettuja ohjeita ja välttää sukupuolitauteja.⁸² Henkilökohtainen vastuu nousi esille myös edellisessä luvussa, jossa käsiteltiin rangaistuksia, jotka olivat ankaria ensimmäisessä maailmansodassa. Toisen maailmansodan propagandassa sairastuneiden esitystapa alkoi samankaltaisena, mutta muuttui sodan kuluessa vähemmän tuomitsevaksi. Sodan loppupuolella julisteet kuvaavat sairastuneita sotilaita enemmän ilkikurisina lapsina ja typeryksinä kuin rikollisina ja hulluina, joiksi heidät ensimmäisessä maailmansodassa esitettiin.

Edellisen luvun tavoin ensimmäisen ja toisen maailmansodan esitystapojen välillä on havaittavissa selkeä muutos kohti inhimillisyyttä. Sen sijaan, että sairastunut sotilas olisi suoranainen maanpetturi, esitetään hänet toisen maailmansodan propagandassa enemmänkin maanvaivana. Sairastunut sotilas oli molemmissa sodissa haitaksi tovereilleen ja yleisille sotaponnistuksille, mutta häntä ei demonisoitu samalla tavalla kuin ensimmäisen maailmansodassa. Uskon sotilaiden inhimillisemmän esitystavan johtuvan ennen kaikkea kahdesta syystä: tehokkaammista hoitokeinoista eli penisilliinistä sekä ensisijaisen syyllisyyden siirtymisestä pois sotilaalta.

5. Vastuullisuuden osoittaminen propagandajulisteista

Molempien maailmansotien propagandassa esitetään selkeästi, kuka on ensisijaisesti vastuussa sukupuolitaudin leviämisestä ja armeijassa esiintyvistä tartunnoista. Syyllisen osoittaminen propagandasta on kenties kaikkein kertovinta koko sukupuolitauti-ilmiöstä, sillä kaikkien edellisten näkökulmien voidaan nähdä juontuvan juuri siitä. Esimerkiksi 1980-luvulla AIDSista syytettiin Yhdysvalloissa etupäässä homoseksuaalisia miehiä, koska heidän siveetön toimintansa nähtiin paheellisena ja siveetömänä.

⁸¹ Ks. U.S National Library of Medicine, Digital Collections (IHM), Sexually Transmitted Diseases – prevention & control, <https://collections.nlm.nih.gov/catalog/nlm:nlmuid-101438714-img>; Wuebker, Venereal Disease Visual History Archive, Military Posters (WWII), <https://vdarchive.newmedialab.cuny.edu/items/show/227>; University of Minnesota Libraries (UMN), Social Welfare History Archives, American Social Health Association Records (ASHA), Series 11. Publications, 1909–2004 11.6 Posters, 1916–1979, United States Government and Military VD Graphic posters, 1940s, <https://umedia.lib.umn.edu/item/p16022coll223:65>.

⁸² Brandt 1987, 102; Rhoades 2006, 314–315.

Kuva 13. *Steady Buddy--There's a Come-back!* Social Hygiene Division, Army Educational Commission, 1918.

Tähänastiset ensimmäisen maailmansodan propagandajulisteet ovat antaneet melko selkeän käsityksen siitä, ketä Yhdysvallat piti ensisijaisesti vastuussa tautitartunnoista. Suurin osa julisteista käsittelee sotilaan henkilökohtaista vastuuta olla sairastumatta sukupuolitautiin, jota korostetaan halventavilla ja vihamielisillä kuvauksilla sairastuneista. Käsitystä sotilaana ensisijaisena vastuun kantajana korostetaan myös erittäin ankarilla rangaistuksilla, joita olivat muun muassa palkan menettäminen sekä pakkotyö.⁸³ Tämä ei tarkoita, etteikö varsinkin prostituoiduista oltaisi varoiteltu ensimmäisen maailmansodan propagandassa. Juliste (Kuva 13) on kuitenkin tietääkseni aikansa ainoa, joka esittää prostituoitua ensimmäisessä maailmansodassa. Naisten negatiivinen esitystapa on kuitenkin ensimmäisen maailmansodan propagandassa enemmän poikkeus kuin

sääntö.⁸⁴ Kuva 13 esittää sotilasta ja prostituoitua, muttei voida eksplisiittisesti sanoa, että juliste syyttäisi naista taudin levittämisestä. Julisteen kuvateksti näyttäisi viittaavaan enemmän miehen vastuuseen kuin naisen syyllistämiseen.⁸⁵ Naisilla oli ensimmäisen maailmansodan propagandassa useita eri rooleja. Heidät esitettiin enemmän viattomina uhreina, kuten lapsina, äiteinä sekä rakastettuina kuin ensisijaisina syyllisinä sukupuolitaudin leviämiseen.

Toisessa maailmansodassa naiset esitettiin kuitenkin lähes aina syyllisinä sukupuolitaudin korkeaan esiintyvyyteen sotilaiden joukossa, joka voidaan päätellä naisia negatiivisessa valossa käsittelevien julisteiden silkasta lukumäärästä ja niiden eksplisiittisestä sanomasta. Kuvassa 14 kuvataan kolmea naishenkilöä, joiden on tarkoitus esittää prostituoituja tai

Kuva 14. *Loaded? Don't Take Chances with Pickups!* First S.C. F.S.C., 1942–1944.

⁸³ Rhoades 2006, 314; Brandt 1987, 168–169.

⁸⁴ Päätelmä perustuu täysin omiin havaintoihini ensimmäisen maailmansodan propagandajulisteiden sisällöstä. Julisteet ovat kuitenkin kaikkien saatavilla sähköisesti. Ks. esim. UMN Libraries, Social Welfare History Archives, ASHA Records, Series 11. Publications, 1909–2004 11.6 Posters, 1916–1979.

⁸⁵ Brandt 1987, 110.

salaisia (engl. *clandestine*) prostituoituja.⁸⁶ Prostituoitujen esitettiin yleensä hattupäisinä sekä yllään vahva meikki, joiden käytön takana oli käytännön syitä.⁸⁷ Sukupuolitaudeista varsinkin kuppia aiheutti kantajassaan näkyviä ruumiillisia muutoksia, kuten ihottumaa sekä hiustenlähtöä, joten oli prostituoitujen kannalta kannattavaa yrittää peittää kyseiset muutokset kaikin mahdollisin keinoin.⁸⁸ Yhdellä naisista on myös yllään hunttu, jonka voidaan nähdä symboloivan salavihkaisuutta sekä valonarkoja asioita. Hunnun tehtävä oli myös peittää henkilön identiteetti.⁸⁹ Kuvassa on myös käytetty paljon punaista väriä, joka liitetään yleensä intohimoon ja seksuaalisuuteen.⁹⁰ Juliste viestii armeijatermein sotilaille, että kuvan naiset saattavat olla ”ladattuja” sukupuolitaudeilla.

Prostituoitu ei kuitenkaan yksinomaan kantaanut syyllisyyttä sukupuolitaudeista. Kuva 15 ei esitä tyypillistä huntukasvoista ja meikattua prostituoitua vaan melko arkipäiväisen näköistä nuorta naista.⁹¹ Kuvassa vienosti hymyilevä nuori nainen esitetään valkokauluksisessa paidassa, joka voidaan ymmärtää allegoriana sekä konkreettiselle että moraalille puhtaudelle.⁹² Häntä ovat jääneet yhtä lailla katselemaan niin sotilas kuin siviili, mutta asiayhteys ei kerro, millä tavalla. Nainen on laitettuna, muttei kuitenkaan samalla tavalla kuin prostituoitu, joka käy ilmi esimerkiksi päähineen puuttumisesta, maltillisesta meikistä sekä tyylikkäästä, mutta hillitystä hiustyylistä. Katsojalle tehdään siis erittäin selväksi, että kyseessä ei ole tyypillinen prostituoitu tai *streetwalker* (suom. *katutyttö*), mutta julisteen mukaan edes kaikkein suloimpaankaan tyttöön ei voinut luottaa, sillä kauniin ulkokuoren alla saattoi piillä sukupuolitauti.

Kuva 15. *She May Look Clean – But*. United States Government and Military VD Graphic posters, 1940s.

⁸⁶ ”Salainen” prostituoitu ei harjoittanut työtään bordellissa vaan tuiki tavallisissa paikoissa, kuten ravintoloissa, kadulla sekä kotonaan. Salainen prostituutio hämärsi rajaa todellisen prostituoitujen ja ”siveettömän” naisen välillä, joka teki prostituoitujen määrittelystä hankalaa, sillä kaikkia naisia voitiin käytännössä pitää potentiaalisina prostituoituna. Ks. esim. Wingfield 2013, 568–571; Quérel 1990, 227–228.

⁸⁷ Quérel 1990, 214.

⁸⁸ Centers for Disease and Prevention, Syphilis – CDC Fact Sheet, <https://www.cdc.gov/std/syphilis/stdfact-syphilis.htm> (luettu 23.11.2019).

⁸⁹ Welch 2017, 97–98.

⁹⁰ Lise 2004, 46–47.

⁹¹ Sekä Brandt että Quérel viittaavat julisteen olleen suosittu ja sen levikin olleen laaja. Mikäli tutkijat ovat erikseen maininneet julisteen nimeltä, on varmaa, että kyseinen juliste lienee ollut yksi tehokkaimmista propagandajulisteista toisen maailmansodan aikana. Ks. Brandt 1987, 164; Quérel 1990, 191–192.

⁹² Lise 2004, 47.

Muutammat toisen maailmansodan propagandajulisteet olivat sanomassaan vielä yksiselitteisempiä, kuten esimerkiksi juliste *The Amateur is just as dangerous as the Prostitute*, joka asettaa niin sanotun ”amatööriin” ja prostituoidun vaarallisuudessa samalle viivalle. Nimitykset kuten, amatööri, *good time girl*, *khaki-wackie*, *pick-up girl*, *victory girl* ja *charity girl* olivat Yhdysvaltain sotapropagandassa käytettyjä erilaisia termejä, joilla kuvattiin siveetöntä naista, joka koettiin toisessa maailmansodassa yhtä vaaralliseksi tai jopa vaarallisemmaksi kuin selkeästi tunnistettavissa oleva prostituoitu.⁹³

Naiset liitettiin äärimmäisissä tapauksissa myös suoraan akselivaltojen agenteiksi, kuten kuva 16 esittää.

Kuva 16. *Axis Agents*. Records of the Office of the Surgeon General (Army), 1942 – 1944.

Julisteessa siveettömänä pidetty nainen on nostamassa maljaa akselivaltojen johtajille, Japanin keisari Hirohitolle sekä natsi-Saksan johtajalle Adolf Hitlerille. Julisteessa raskaasti meikattu prostituoitu yhdistetään edellä mainittuihin siveettömänä pidettyihin naisiin. Julisteessa liitetään jälleen prostituoitu, *streetwalker* sekä *pick-up girl* yhteen saman sateenvarjotermin alle, joka tarkoittaa, ettei Yhdysvallat nähnyt sotapropagandan kontekstissa eroa tavallisen naisen ja seksityöläisen välillä. Julisteessa kuvataan ikään kuin prostituoidun kehitys siveettömästä naisesta kokonaisvaltaiseksi prostituoiduksi. Siveettömien naisten liittäminen suoranaisiksi maanpettureiksi on myös yksi toistuvista teemoista toisen maailmansodan propagandajulisteissa.⁹⁴

Ensimmäisen maailmansodan propagandassa sotilaat esitetään ensisijaisina syyllisinä omiin infektioihinsa, joka käy ilmi siitä, että suurin osa julisteiden sisällöstä käsittelee heidän tekemiään päätöksiä, niiden seuraamuksia ja rangaistuksia. Ensimmäisessä maailmansodassa ei esitetä prostituoitua keskeisenä osana propagandajulisteita, mikä on ristiriidassa sen tosiasian kanssa, että häntä pidettiin yhtenä tärkeimmistä kanavista sukupuolitaudin leviämässä.⁹⁵ Ennen Yhdysvaltojen liittymistä ensimmäiseen maailmansotaan aloitettiin prostituutiota vastaan mantereen suurin kampanja, jonka aikana lähes kaikki punaisten lyhtyjen alueet suljettiin.⁹⁶ Sotilaiden kontaktia prostituoituihin yritettiin rajoittaa, joten leirien ympärille asetettiin niin sanottu ”moraalinen vyöhyke”, jonka sisällä ei suvaittu

⁹³ Brandt 1987, 167–169.

⁹⁴ Wuebker 2014–2015d.

⁹⁵ Brandt 1987, 72.

⁹⁶ Ibid. 73–77.

alkoholia tai prostituoituja. Sotilaille luennoitiin myös aktiivisesti prostituoitujen vaaroista.⁹⁷ Viranomaiset olivat myös huomanneet ensimmäisessä maailmansodassa muiden kuin pelkästään prostituoitujen hakeutuneen sotilaiden seuraan.⁹⁸ Puitteet prostituoitujen esittämiselle osana propagandaa olivat siis olemassa. Ne kuitenkin loistavat poissaolollaan visuaalisesta propagandasta. Syyt ovat varmasti moninaisia, kuten esimerkiksi halu pitää seksuaalisesti provosoivat kuvaukset poissa propagandasta, koska sen ajateltiin vaikuttavan haitallisesti propagandaviestiin, joka korosti pidättyvyyttä.⁹⁹

Tärkein syy naisten vähyyteen visuaalisessa propagandassa on kuitenkin ensimmäisen maailmansodan propagandan perustuminen progressiiviseen käsitykseen seksuaalisuudesta sekä kaksinaismoralismin hylkäämisestä. Miehiltä vaadittiin samanlaista sitoutumista siveyteen ja seksuaaliseen pidättyvyyteen kuin naisilta.¹⁰⁰ Ensimmäisen maailmansodan propaganda esittää naisia syyllisinä suhteellisen vähän, koska miesten nähtiin olevan vastuussa omasta toiminnastaan, vaikka etenkin prostituoitujen rooli sukupuolitautilien leviämisessä oltiin todettu.¹⁰¹ Ankarat rangaistukset, ehkäisyvälineiden vähättely ja sairaiden sotilaiden esitystapa vahvistavat tätä huomiota.

Toisen maailmansodan propagandajulisteissa naiset esitetään selkeästi syyllisenä ja ensisijaisesti sukupuolitaudeista vastuussa olevina. Toisessa maailmansodassa sotilaita ei enää pidetty yhtä suuressa vastuussa sukupuolitautili-infektiostaan kuin ensimmäisessä maailmansodassa, jota tukee myös julisteista puuttuvat kuvaukset rangaistuksista sekä ehkäisyvälineiden suoranainen mainostaminen. Allan M. Brandtin mukaan toisen maailmansodan aikainen käsitys seksuaalisesta tapakulttuurista oli ankuroituna naiseen. Armeijan tilastot liittivät sotilaiden tartunnat enenevässä määrin muihin kuin prostituoituihin, joka uskoakseni johti niin sanotun ”siveettömän” naiskuvan syntyyn sekä propagandajulisteissa esiintyvään naisvihaan. Tapa, jolla Yhdysvaltain armeija kohteli etenkin eurooppalaisia naisia, paljastaa armeijan keskuudessa vallinneen kaksinaismoralismin.¹⁰²

6. Propagandajulisteiden yleinen tunnelma ja tyyli

Viimeisessä kappaleessa käsittelen propagandajulisteiden esitystapaa kokonaisuutena ja niistä välittyvää tunnelmaa sekä vertaan sitä muuhun sotien aikana luotuun propagandaan. Pöytäkirjoiksi edellisten kappaleiden aiheiden välillä tulee luonnollisesti olemaan, mutta tämä vain vahvistaa jo tekemiäni havaintoja.

⁹⁷ Ibid. 71, 98.

⁹⁸ Ibid. 80–84.

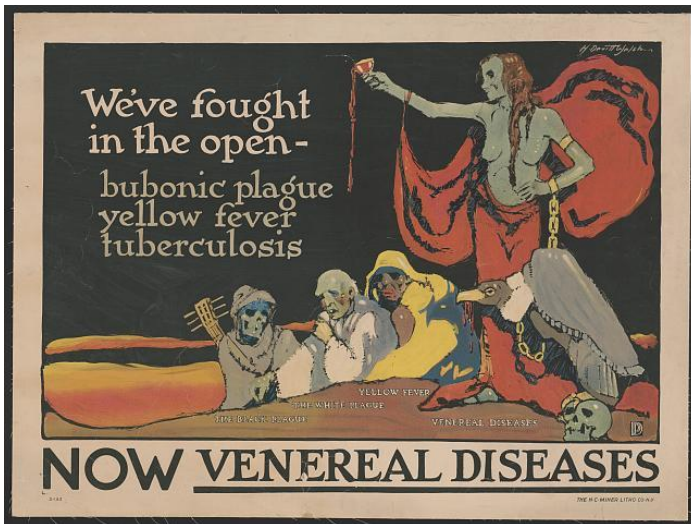
⁹⁹ Ibid. 164.

¹⁰⁰ Ibid. 63–64.

¹⁰¹ Brandt 1987, 120.

¹⁰² Roberts 2010, 1007–1009.

Kuten monista aikaisemmista ensimmäisen maailmansodan julisteista voidaan huomata, sukupuoli-tauteja esittäessä kuvasto, sanasto sekä värimaailma olivat ankeita, painostavia ja jopa suoranaisten masentavia. Poikkeuksia sääntöön on kuitenkin olemassa, kuten amerikkalaista moraalisesti puhdasta maskuliinisuutta esittävä juliste, *You kept fit and defeated the Hun! - now set a high standard, a clean America! Stamp out venereal diseases* (Kuva 10).

Kuva 17. *We've fought in the open - bubonic plague, yellow fever, tuberculosis--now venereal diseases*. H. Dewitt Welsh, 1918.

H. Dewitt Welshin luoma juliste (Kuva 17) esittää erilaisia henkilöityjä tauteja, kuten ruttoa, keltakuumetta ja tuberkuloosia. Monien 1900-luvun ihmisille tuttujen tartuntatautien sisällyttäminen julisteeseen lisää käsitystä sukupuolitaudeista vaarallisena yhteiskunnallisena ilmiönä. Sukupuolitauteja edustava hahmo esitetään tärkeimpänä ja muut taudit sille nöyryvinä. Tätä korostetaan hahmojen kokoeroilla sekä asennoilla. Sukupuolitauti on saanut naisellisen olemuksen, joka oli ajalleen tyypillinen tapa

esittää sukupuolitautia.¹⁰³ Viininpunainen kangas, johon sukupuolitauti on kietoutunut, liitettiin intohimoon ja seksuaalisuuteen. Maisemaltaan juliste näyttää sijoittuneen helvettiin itseensä tai vähintään johonkin yhtä synkeään paikkaan.¹⁰⁴

Sukupuolitauteja esittävä demoninainen pitää vankina korppikotkan näköistä lintua. Korppikotkat ovat haaskalintuja ja ne liitetäänkin usein varsinkin länsimaisessa taiteessa kuolemaan ja kärsimykseen. Korppikotkan voisi myös käsittää symboloivan eräänlaista perversiota Yhdysvaltain kansallislinnusta eli valkopääamerikotkasta. Valkopääamerikotka on rakastettu amerikkalainen symboli, joka liitetään symbolismissa sekä kansanperinteessä etenkin vapauteen. Julisteen narratiivi tarkoittaisi tässä tapauksessa sukupuolitauteiden kahlinneen Yhdysvallat ja pitävän häntä vankinaan helvetissä. Päätelmä on mahdollinen, mutta ikävä kyllä mahdoton varmistaa. Samantapaisen huomion on tehnyt myös Yhdysvaltain ensimmäisen maailmansodan propagandaa tutkinut Joseph Kaminski, joka pitää teoriaa uskottavana.¹⁰⁵

¹⁰³ Quétel 1990, 155. Aikalaiskirjallisuus ja taide liittivät myös selkeästi naisen, etenkin prostituoidun tai kurtisaanin sukupuolitauteihin ja likaisuuteen, kuten käy ilmi mm. Émile Zolan ja Félicien Ropsin töistä: ”*Behind the heavy makeup and toothless smile (...) the she-demon, deaths head...*”. Quétel 1990, 220.

¹⁰⁴ Lise 2004, 46–47.

¹⁰⁵ Kaminski 2014, 72.

Mikä on sukupuolitautipropagandan ja kaiken muun propaganda suhde? Ensimmäisen maailmansodan propagandaa tutkineen Joseph Kaminskin mukaan Yhdysvaltojen propaganda oli tyypillisesti värikästä sekä optimistista ja se pystyi kääntämään vaikeatkin teemat iloisiksi sekä patriottisiksi, kuten Kaminskin tutkimuksesta voidaan todeta. Muu propaganda korosti keskeisesti amerikkalaista yritteliäisyyttä, kansallisyllpeyttä sekä esitti usein hymyileviä ja iloisia ihmisiä.¹⁰⁶ Sukupuolitauteja esittävä propaganda näyttääkin olleen poikkeustapaus muuten värikkäässä ja optimistisessa yhdysvaltalaispropagandassa.¹⁰⁷

Toisessa maailmansodassa sukupuolitautipropaganda oli yleisellä tasolla huomattavasti positiivisempaa ja humoristisempaa kuin ensimmäisessä maailmansodassa. Aikaisemmin tässä tutkimuksessa käsitellyt julisteet (Kuva 3 ja Kuva 12) ovat antaneet osviittaa toisen maailmansodan esitystavasta, sillä niissä on käytetty toisen maailmansodan propagandalle tyypillistä, värikästä sekä humoristista esitystapaa.

Puolalaisen Arthur Szykin luomassa propagandajulisteessa (Kuva 18) akselivaltojen johtajat on esitetty selkeästi karikatyyrimaisina. Heidän ruumiinosansa ovat äärimmäisen liioiteltuja ja heidät esitetään yltä päältä erilaisiin sukupuolitauteihin sairastuneina, joka selviää sekä taudin oireista että hahmojen kantamista nauhoista. Mussolini on sairastunut tippuriin, Hideki Tojo sankkeriin¹⁰⁸ ja kaikkein vaarallisimpaan tautiin eli kuppaan on sairastunut Adolf Hitler. Juliste kehottaa käyttämään ehkäisyvälineitä, koska ne suojaavat sukupuolitaudeilta ja samalla myös heikentävät akselivaltoja, joiden

Kuva 18 (vas.). *Fool the Axis Use Prophylaxis*. Arthur Szyk, 1940isen

Kuva 19 (kesk.). *If you must be a dumb bunny, stay one jump ahead of trouble!* United States Government Printing Office, 1945.

Kuva 20 (oik.). *The elephant is thick-skinned: but he never forgets.* United States Navy Department Bureau of Medicine and Surgery, 1944.

¹⁰⁶ Ibid. 78–79.

¹⁰⁷ Ibid. 71–72.

¹⁰⁸ Sukupuolitauti, jonka vakavimmat oireet ovat kivuliaat kohoumat sukupuolielimissä.

agentteina sukupuolitaudit (sekä prostituoidut) joskus esitettiin. Julisteen humoristista arvoa nostaa myös iskulauseessa käytetty riittäminen, joka oli yleistä toisen maailmansodan julisteissa.

Eläimiä käytettiin joskus toisen maailmansodan propagandassa, sillä tiettyjä eläimellisiä piirteitä pidettiin huvittavina ja ne antoivat keinon kuvata vaikeita asioita huumorilla. Paksunahkainen elefantti ei järkyty herkästi, mutta sukupuolitauti saa jopa sen kiirehtimään ehkäisyasemalle. Jänis kiirehtii myös ehkäisyasemalle, mutta syynä on tällä kertaa sen vilkas sukupuolielämä. Molemmat julisteet ovat koomisia ja sarjakuvamaisia eivätkä ota itseään liian vakavasti. Verrattaessa toisen maailmansodan sukupuolitautipropagandaa ja muuta propagandaa keskenään, voidaan niiden käyttämissä tematiikassa havaita hyvin vähän eroja. Karikatyyrit, komiikka ja satiirit ovat lähes synonyymejä yhdysvaltalaispropagandalta toisessa maailmansodassa.

Sukupuolitautilien esittäminen konventionaalista propagandan menetelmiä ja tematiikkaa käyttäen, kertoo sen normalisointineesta asemasta sosiaalisena ilmiönä armeijan keskuudessa toisessa maailmansodassa. Sukupuolitautilien esittäminen humoristisilla ja monipuolisilla tavoilla kertoo myös muutuneista asenteista tautia kohtaan, jota ei esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan propagandasta löydy. Tämä tulee vielä ilmeisemmäksi, jos sitä verrataan ensimmäisen maailmansodan tapaan esittää sukupuolitauteja, joka on irrallinen kaikkeen muuhun propagandaan verrattuna. Havaintoa vahvistavat tutkimuksessa tehdyt aikaisemmat havainnot taudinkuvan muuttumisesta kohti ymmärtäväisempää suuntaa.

7. Päätelmät

Sukupuolitaudeilla on ollut värikäs yhteiskunnallinen historiansa, joka näkyy niinkin spesifissä aihealueessa kuin Yhdysvaltain sotapropaganda. Pintapuolisesti tarkasteltuna Yhdysvaltain ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikaiset propagandajulisteet näyttävät hyvin samankaltaisilta. Tosiasiassa ne tarjoavat kuitenkin hyvin erilaisen kuvan koko sukupuolitautilien ilmiöstä.

Ensimmäisen maailmansodan sukupuolitauteja käsittelevässä propagandassa korostuivat keskeisesti sotilaan henkilökohtainen vastuu, seksuaalinen pidättyvyys sekä rikkeistä seuranneet ankarat rangaistukset. Julisteet ovat teemoiltaan synkeitä, holhoavia ja jopa suorastaan vihamielisiä. Niiden värimaailma on ankea ja sanalliset viestit uhkaavia. Sukupuolitauteja esittävät propagandajulisteet erottuvatkin selvästi muusta yhdysvaltalaispropagandasta, joka oli ensimmäisessä maailmansodassa positiivisesti väritynyttä sekä toiveikasta.

Toisen maailmansodan sukupuolitauteja käsittelevä propaganda on huomattavasti inhimillisempää kuin edeltäjänsä. Sen keskeisiä teemoja ovat ehkäisyvälineiden käytön korostus, sotilaiden

lempeämpi kohtelu sekä naisten epäsuotuisa esittämistapa. Tematiikaltaan toisen maailmansodan aikaiset julisteet ovat myös täysin erilaisia kuin ensimmäisen maailmansodan julisteet. Ne ovat lähes aina värikkäitä ja usein humoristisia sekä joviaaleja. Toisen maailmansodan sukupuolitauteja esittävät propagandajulisteet eivät myöskään erotu joukosta samalla tavalla kuin ensimmäisen maailmansodan julisteet.

Tutkin propagandajulisteiden esittämää kuvaa sukupuolitauti-ilmioistä monesta eri näkökulmasta, joista tärkeimpänä pidän syyllisyyden eli vastuullisen esittämistä, sillä kaikki muut näkökulmat ovat sille alisia. Ensimmäisen maailmansodan julisteet ovat syyllisyyden julistamisessaan mieskeskeisiä, kun taas toisen maailmansodan julisteet syyllistävät sukupuolitaudeista etupäässä naisia. Toisen maailmansodan sukupuolitautipropagandan naiskeskeisyys selittää myös omalta osaltaan miksi rangais-
tukset ja sairastuneiden kuvaukset ovat pehmentyneet. Ehkäisyvälineet ovat tärkeässä roolissa, sillä ne muodostavat suojan vaarallista naiseutta ja sukupuolitauteja vastaan. Ensimmäisessä maailmansodassa naisia ei esitetä vaarallisina, tautia levittävinä hahmoina, jolloin lopullinen vastuu omasta terveydestä jää sotilaille.

Vastatakseni johdannossa esittämäni kysymykseen, ensimmäisessä maailmansodassa sukupuolitauti-ilmio esitettiin sotapropagandan kontekstissa mieskeskeisenä moraalisena ongelmana, kun taas toisessa maailmansodassa ilmio oli lähtökohtaisesti naiskeskeinen ja konkreettisia toimia vaativa. Sukupuolitautilien moraalinen paino oli siirtynyt sotien välillä mieheltä naiselle. Sukupuolitauti esitettiin erittäin vaarallisena ensimmäisessä maailmansodassa, mutta toisessa maailmansodassa esitystapa oli huomattavasti huolettomampi. Löytöni ovat lähtökohtaisesti linjassa tutkimuskirjallisuuden esittämän kuvan kanssa, mutta tutkimukseni aikana löysin myös poikkeavia ja jopa ristiriitaisia havaintoja. Tärkeimmät näistä olivat ehkäisyvälineiden ja prostituoitujen puuttuminen visuaalisesta propagandasta, vaikka tutkimuskirjallisuus korosti niiden roolia ensimmäisessä maailmansodassa. Tämä kertoo Yhdysvaltain hallinnon halusta esittää sukupuolitauti-ilmio tietynlaisena sen sotilaille.

Tutkimusaihe on hedelmällinen, mutta vaatisi tarkempaa alkuperäislähteiden tutkimusta, sillä sähköisesti saatavilla olevat propagandajulisteet ovat harvassa. Sähköisten arkistojen vähyys heikentää myös kansainvälisen tutkimuksen mahdollisuutta sukupuolitautilien ja sotapropagandan suhteesta. Aihetta tulevaisuudessa tutkiville olisi tarjolla valtava määrä erilaisia tutkimusaiheita, sillä aihealue on muutamaa tutkimusta lukuun ottamatta lähes koskematon.

Lähteet

Arkistolähteet

Erin Wuebker <https://vdarchive.newmedialab.cuny.edu/>

Venereal Disease Visual History Archive

WWI Social Hygiene Posters

- *Is Your Mind Diseased?* (Kuva 8)
- *100%, She Deserves the Same*
- *Go Back to Them Physically Fit and Morally Clean* (Kuva 1)
- *Not in Line of Duty* (Kuva 9)
- *Steady Buddy – There's a Come-back!* (Kuva 13)
- *What Kind of Parents Will YOUR Children Have?*
- *Will You Be a Free Man or Chained?* (Kuva 4)
- *Will You Go Home With Your Outfit* (Kuva 5)

Military Posters (WWII)

- *Axis Agents* (Kuva 16)
- *The Amateur is just as dangerous as the Prostitute*
- *Loaded? Don't Take Chances with Pickups!* (Kuva 14)
- *Almost!* (Kuva 6)
- *I Let 'Em All Down, What a Sucker I've Been!*
- *Medal of Horror* (Kuva 11)

Library of Congress Prints and Photographs Division Washington, D.C <https://www.loc.gov/>

Library of Congress Online Catalog

Prints and Photographs Division

Posters: World War I Posters

- *We've fought in the open - bubonic plague, yellow fever, tuberculosis--now venereal diseases* (Kuva 17)
- *You kept fit and defeated the Hun - now set a high standard, a clean America! Stamp out venereal diseases* (Kuva 10)

Pritzker Military, Museum & Library <http://www.pritzkermilitary.org/>

Museum Digital Archives

Poster & Print Collection

Health education -- United States -- 1940-1950

- *Don't be a sucker - be a soldier! "no," is the best tactic, the next, prophylactic!* (Kuva 3)

University of Minnesota Libraries (UMN) <https://www.lib.umn.edu/>

Social Welfare History Archives

American Social Health Association Records (ASHA)

Series 11. Publications, 1909 – 2004

11.6 Posters, 1916 – 1979

Army Air Forces Training Command, circa 1940-1945

- *Men Who Know Say No!*

Army Education Commission, Social Hygiene Division, circa 1916-1919

- *He Took a Chance*
American Social Health Association Posters, World War II, circa 1940 – 1943
- *Boys, Your Sweetheart May Never Know* (Kuva 7)
United States Government and Military VD Graphic posters, 1940s
- *She May Look Clean – But* (Kuva 15)
- *Don't be a Dope*
- *Self Control is Self-Preservation*
- *Private Caution Says Watch out Buddy* (Kuva 2)
- United States Navy, circa 1940-1945
- *I Should Have Gone to the PRO Station* (Kuva 12)

U.S National Library of Medicine, Digital Collections <https://collections.nlm.nih.gov/>
Images from the History of Medicine (IHM)
Sexually Transmitted Diseases – prevention & control

- *The elephant is thick-skinned: but he never forgets* (Kuva 20)
- *If you must be a dumb bunny, stay one jump ahead of trouble!* (Kuva 19)
- *Lightning can strike twice*

Wikimedia Commons, the free media repository https://commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page

- *Fool the Axis Use Prophylaxis* (Kuva 18)

Arkistolähteiden käyttöoikeus ja lisenssit

Yleisesti ottaen ensimmäisen maailmansodan aikaiset propagandajulisteet ovat julkisia (engl. *public domain*), sillä niiden julkaisusta on yli 95 vuotta ja ne on julkaistu ennen vuotta 1923. Näiden kuvien rehelliseen käyttöön minulla on täydet oikeudet. Toisen maailmansodan aikaiset julisteet eivät ole julkisia, mutta niiden käyttö sallitaan rehellisissä käyttötarkoituksissa (engl. *fair use*), johon kuuluvat myös akateemiset kirjoitukset.

Wikimedia Commons

Kuvaa ei ole muokattu millään substantiivisella tavalla. Minulla on täysi oikeus käyttää kyseistä kuvaa opinnäytetyössäni. Kuvan omistaa Arthur Szyk Society, joka on antanut Wikimedia Commons-sivustolle luvan julkaisuun. Linkki lisenssiin ja tarkempiin käyttöoikeudellisiin ohjeisiin: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.en>.

Library of Congress

Kuvat ovat yli 95 vuotta vanhoja, joten ne ovat muuttuneet julkisiksi. Yhdysvaltain tekijänoikeuslainsäädännön käsitteen ”fair use” mukaisesti minulla on oikeus käyttää kuvia tutkimuksiin tarkoituksiin. Linkki käyttöoikeuksiin: https://www.loc.gov/rr/print/res/243_wwipos.html.

U.S National Library of Medicine

Järjestö uskoo kuvien olevan julkisia ja kaikkien käytettävissä ”fair use” käsitteen mukaisesti. Linkki käyttöoikeuksiin: <https://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/>.

Erin Wuebker

Hänen arkistonsa on avoinna kaikille, kunhan antaa hänelle kuuluvan tunnustuksen. Linkki käyttöoikeuksiin: <https://vdarchive.newmedialab.cuny.edu/about>.

University of Minnesota Libraries

Kuvien käytön hyväksyi Minnesotan yliopiston arkiston arkistonhoitaja. Hänen ohjeidensa mukaisesti kaikki kunnia kuvien käytöstä Minnesotan yliopiston kirjastolle ja sosiaalihuollon historiallisille arkistoille (Minnesota University Libraries, Social Welfare History Archives). Linkki käyttöoikeuteen: <https://www.lib.umn.edu/copyright/useoverview>.

Pritzker Military, Museum & Library

Pritzker Military, Museum & Library ei omista oikeuksia kuvaan, jonka julkaisija tai tekijä ei ole tiedossa. Museon digitaalisten arkistojen koordinaattorin mukaan saisin kuitenkin käyttää kuvaa tutkimuksessani, koska käyttöni on ”fair use” termin mukaista.

Kirjallisuus

Bownes, David & Fleming, Robert, *Posters of the First World War*. Bloomsbury Publishing PLC: London, 2014.

Brandt, Allan M., *No Magic Bullet: A Social History of Venereal Disease in the United States since 1880. With A New Chapter on AIDS*. Oxford University Press: New York Oxford, 1987.

Center of Military History, United States Army, ‘General Orders, G.H.Q., A.E.F. Volume 16’, *United States Army in the World War, 1917-1919*. Washington DC, 1948 (1992), 1–775.
<http://www.314th.org/center-of-military-history/CMH-Pub-23-22-General-Orders-GHQ-AEF-Volume-16.pdf>. Luettu 7.9.2019.

DeBruyne, Nese F., ‘American War and Military Operations Casualties: Lists and Statistics’, *Congressional Research Service* (2018), <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RL32492.pdf>. Luettu 9.11.2019.

Foster, William B., Hellman, Ida Levin, Hesford, Douglas & McPherson, Darrell G., *Physical Standards in World War II*. Office of the Surgeon General, Department of the Army: Washington DC, 1967. <https://collections.nlm.nih.gov/ext/dw/0126710/PDF/0126710.pdf>. Luettu 4.10.2019.

Hall, Lesley A., ‘Forbidden by God, Despised by Men: Masturbation, Medical Warnings, Moral Panic, and Manhood in Great Britain, 1850-1950’, *Journal of the History of Sexuality* 2:3 Special Issue, Part 2: The State, Society, and the Regulation of Sexuality in Modern Europe (1992), 365 – 387.

Jowett, Garth S. & O’Donnell Victoria, *Propaganda and Persuasion*. SAGE Publications, Inc: Beverly Hills, California, 1987.

Kallioinen, Mika, *Rutto & rukous: tartuntataudit esiteollisen ajan Suomessa*. Atena Kustannus Oy: Jyväskylä, 2005.

Kaminski, Joe, ‘World War I and Propaganda Poster Art: Comparing the United States and German Cases’, *Epiphany Journal of Transdisciplinary Studies* 7:2 (2014), 64–81. https://www-researchgate.net/publication/301820502_World_War_I_and_Propaganda_Poster_Art_Comparing_the_United_States_and_German_Cases. Luettu 6.8.2019.

Knowles, Jon, ‘Masturbation —From Stigma to Sexual Health’, *Planned Parenthood Federation of America White Paper*. Katherine Dexter McCormick Library: New York, 2002, 1–13.
https://www.academia.edu/31816625/Masturbation_From_Stigma_to_Sexual_Health. Luettu 15.11.2019.

Kramer, Paul A., ‘The Military-Sexual Complex: Prostitution, Disease and the Boundaries of Empire during the Philippine-American War’, *The Asia-Pacific Journal* 9:30 (2011), 1–35,
<https://apjif.org/2011/9/30/Paul-A.-Kramer/3574/article.html>. Luettu 12.11.2019.

Lise, Mark, *Formal picture analysis*. 2004.

Munsterberg, Marjorie, ‘Formal Analysis’, *Writing About Art* (blogikirjoitus), 2009, <http://writingaboutart.org/pages/formalanalysis.html>. Luettu 25.11.2019.

- Quétel, Claude, *The History of Syphilis*. Polity Press: Cambridge, UK, 1990. Translated by Brad-dock, Judith & Pike, Brian.
- Rhoades, Michelle K., 'Renegotiating French Masculinity: Medicine and Venereal Disease during the Great War', *French Historical Studies* 29:2 (2006), 293–327.
- Roberts, Mary Louise, 'The Price of Discretion: Prostitution, Venereal Disease, and the American Military in France, 1944–1946', *The American Historical Review* 115:4 (2010), 1002–1030.
- Tupper, Kenneth W., 'Sex, drugs and the honour roll: the perennial challenges of addressing moral purity issues in schools', *Critical Public Health* 24:2 (2014), 115–131, doi:10.1080/09581596.2013.862517.
- Vuorinen, Heikki S., *Tautinen historia*. Vastapaino: Tampere, 2002.
- Welch, David, *World War II Propaganda: Analyzing the Art of Persuasion During Wartime*. ABC-CLIO, LLC, 2017.
- Wingfield, Nancy M., 'The Enemy Within: Regulating Prostitution and Controlling Venereal Disease in Cisleithanian Austria during the Great War', *Central European History* 46 (2013), 568–598.
- Wuebker, Erin, '100%, She Deserves the Same', *Venereal Disease Visual History Archive*. 2014–2015a, <https://vdarchive.newmedialab.cuny.edu/items/show/327>. Luettu 10.10.2019.
- Wuebker, Erin, 'What Kind of Parents Will YOUR Children Have?', *Venereal Disease Visual History Archive*. 2014 – 2015b, <https://vdarchive.newmedialab.cuny.edu/items/show/333>. Luettu 8.10.2019.
- Wuebker, Erin, 'Will You Be a Free Man or Chained', *Venereal Disease Visual History Archive*. 2014–2015c, <https://vdarchive.newmedialab.cuny.edu/items/show/334>. Luettu 7.10.2019.
- Wuebker, Erin, 'Axis Agents', *Venereal Disease Visual History Archive*. 2014–2015d, <https://vdarchive.newmedialab.cuny.edu/items/show/194>. Luettu 23.9.2019.

WWW-sivut

- Centers for Disease Control and Prevention, Gonorrhea - CDC Fact Sheet, <https://www.cdc.gov/std/gonorrhea/stdfact-gonorrhea.htm>. Luettu 8.11.2019
- Centers for Disease Control and Prevention, Syphilis - CDC Fact Sheet, <https://www.cdc.gov/std/syphilis/stdfact-syphilis.htm>. Luettu 7.11.2019.
- HeinOnline, 'Pleading and Practice under the 96th Article of War', 13:1 (1918) <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/illlr13&div=5&id=&page=&t=1559804135>. Luettu 8.9.2019.
- YourDictionary, 'outfit', <https://www.yourdictionary.com/outfit>. Luettu 5.11.2020.
- Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chain_Gang_Street_Sweepers,_1909.jpg. Luettu 1.10.2019.
- Wikipedia, 'dunce', <https://en.wikipedia.org/wiki/Dunce>. Luettu 7.9.2019.
- Wikipedia, 'writing lines', https://en.wikipedia.org/wiki/Writing_lines. Luettu 7.9.2019.